ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ
ՍԻՍԻՊ տար. 60 դ. ոսկեդր.
ԼԵՑԱՄՍԵԱՑ 35 » »
ԼՐՏԱՀԱՄԸ տրկ. 4 տոլար
ԼԵՑԱՄՍԵԱՑ 2,50 »
ՊԱԿ եւ ՊՐԱԿ. 1 Անգ. ոսկի
Տէր եւ Տնօրէն՝ Հ. ՊԱԼԵԱՆ
ՆԵՐԿԻ ՀԱՍԸ 3,50 Ղրուշ

ԱԶԳԱԿ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹ
24
ՅՈՒԼԻՍ
1929

«AZTAG»
JOURNAL ARMÉNIEN
B. P. 587
BEYROUTH, Gd. LIBAN
Directeur - Propriétaire
HAIG BALIAN

4 ՏԱՐԻ — ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ — ԹԻՒ 217

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԳՈՐԾ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆՔ

Առհասարակ բոլոր ազգութիւններու մէջ անհրաժեշտ է զօրծութեան հաշիւ պահանջել մեր ազգային մարմիններէն, անոնց սրբազան քննադատութիւններ և թելադրութիւններ ընել անոնց, որպէսզի կարենան տեսնել իրենց սխալները և կրնամով մը՝ լրացնեն պակասները, այլապէս մեր արդէն անմարական վիճակը կը դառնայ ծանր և յուսահատ։

Այս դրութիւնը անհրաժեշտ է նաև անոր համար՝ որ շատ նշանաւոր մարմիններու գոյութիւնը պատճառ կը դառնայ ձեռնհաս և շահագրգռուող հայրենակիցներ անտարբեր մնան ազգային խիստ շահախնդիր հարցերու նկատմամբ, կարելի որ արդէն ազգային իշխանութիւնը զբաղուած կամ հետաքրքրուած կ'ըլլայ այդ խնդրով։ Որովհետև շատ անգամ տեսնուած է որ զանազան ուղղութիւններով միևնոյն խնդրին հետաքրքրումը, տեսակ մը խաչաձևում յառաջ բերած է և դժուարացած է գործը։

Ուրեմն այս կրկնակ տեսակէտներով շատ կարևոր է մեր ազգային մարմիններու գործունէութեանց հրապարակումն քննադատութիւնը։ Մաքուր և անկեղծ քննադատութիւնը առաջացուցած է ազգանուէր մարմին գոհունակութիւն պիտի բերէ և անոնց մէջ պիտի արթնցնէ նախանձախնդրութիւն աւելի ջերմօրէն հուսիրուելու համար գործին։ Տկար և ողջմտութենէ զուրկ ազգայիններն են որ ամէն քննադատութիւն կը դիտեն յեսին նպատակի։

Հեռու մեզմէ ոչէ դիտումնաւոր քննադատութիւն և չար տրամադրութիւն, մենք լոկ ազգային գործերու բարւոք մատակարարութեան շահախնդրութեամբ կը մօտենանք իւրաքանչիւր այդպիսի խնդրին և կ'արձանագրենք մեր դիտողութիւնները՝ այս կամ անոր թերութեան և բարձրացման համար։ Մեր նիզակները ճշգրիտ՝ կարգի և պարտաճանաչութեան հրաւիրելու համար պատասխանատու անհատները, որոնք իրենց անտարբերութեան ընթացքով աղիտաբեր ձախողութիւններ և ծիծաղելիութիւններ կրնան պատճառել մեր ժողովուրդին։

Սակայն, յանուն այս ժողովրդի, զգոնակութիւն կ'արձանագրենք այն բոլոր մարմիններուն և ազգայիններուն որոնք քաջալերելի արժանի աշխատանքներ կը տանին։

Ահա մօտ չորս ամիս անցաւ այն օրէն, երբ Վենափառը Լիբանանի ազգային Առաջնորդական Մարմինը կեանքի կոչեց, դիմաւորելով բաղկացած տեղւոյս ծանօթ առաջնորդներէն։ Այն օրէն ի ժողովուրդը շատ քիչ բան լսեց անոնց գործունէութեան և հայ մամուլն ալ ի զուր փորձեց տեղեկութիւններ քաղել և լիզ հանդիսանալ անոնց ձեռնարկներուն։ Միայն շշնջալի տանքներ կը տանին Խորհուրդները և յաճախ գնահատանքի խանդաղ մամուլի սիւնակներէն։

Թերեւս բարեգործաբար Ազգ. առաջնորդ Վարչութիւնը չ'իրականացուցած գործերը։ Բազմաթիւ կարեւոր և այժմէական խնդիրներ զբաղեցուցին իրենց ժողովները։ Լոկ թաղական ժողովի մը արանքը ստացաւ այս խիստ պատասխանատու և կարեւոր ԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ և անկանոն անցան իր նիստերը։

Երկու ամիսէ ի վեր դեռ չի կազմուեցաւ Ս. Նշան Եկեղեցւոյ կան մարմին։ Վարչութիւնը չի կրցաւ նուիրուելու պատասխանատուութիւն ունեցող հինգ ազգայիններ գտնել՝ կազմելու թաղականութիւնը։

Սակառակ մեր սրտառուչ կոչերուն, ցարդ ոչ մէկ ձեռնարկ արեց մեր տարաբաղդ որբուհիներու վրկութեան համար։ Եւ միւս յարանուանութիւնները արդէն վաղուց լծուած են ազգութեամբ աշխատանքի։

Տեղական ժողովուրդի և իշխանութեանց հետ բարւոք յարաբերութիւններ մշակելու և անոնց մօտ արժեցնելու համար մեր իրաւունքները, ոչինչ ըրաւ ան։ Բազմաթիւ ստիպողական և կարեւորագոյներէն յիշենք միայն մի քանին։— Մեր երեսփոխական իրաւունքի պաշտպանութիւնը։ Թիւրքիա գտնուող հայ գոյքերու խնդրին բանակցութեանց ընթացքին նկատելի արժանանալը։ գաղթականաց տեղաւորման յանձնաժողովի աշխատանքներուն արդիւնաւորումը։ Այլն։

Սակայն ի՞նչ ըրաւ արժանաւոր Վարչութիւնը վրանաքաղաքներու գտնուող յաճախադէպ կռիւներու և ընդհ. համերաշխութեան մը։ Ոչինչ։ Արդեօք օրակարգի նիւթ ըրա՞ւ երբեք։ կը կասկածինք։

Գիտակ չէ ամէն գործ և ամէն ձեռնարկ սպասել Խորհուրդներ կամ Փոխ. Սրբազանէն։ Վարչութիւնը, որուն պարտականութիւնն ու պաշտօնը խիստ պատասխանատու է, պէտք է ըլլար ամենակեն խնդիրներով և հրաժարի թաղականական հոգեբարձական հարցերով մեռցնելու իր բոլոր ժողովները։ Վարչութեան անդամները պէտք է հետեւին ժողովավարութեան բոլոր նրբութիւններուն և ըլլան քիչ մը շրջահայեաց։ Ինչպէս թէ ինչ կը պահանջենք մենք ազգային Առաջնորդական Մարմնէն։

Մուսթաֆա Քէմալ Աւգարակին Մէջ...

Մելիէթ-ի վերջին թիւերուն մէջ հրատարակուած է Քէմալի քանի մը պատկերները, ագարակի մէջ և մեքենայի դիմաց աշխատած պահուն։ Թիւրք թերթերը կ'աւելցնեն նաև թէ՝ կազդին ուղղորութիւնը ներկայիս խնդրոյ առարկայ չէ, որովհետև ան ազատակամութիւն կ'ընէ և հունձքի շրջանը ըլլալուն համար շատ զբաղած է։

Թիւրք թերթը, կ'երևի իրրև փաստ Մ. Քէմալի կենդանի ըլլալուն, կը յիշէ որ առջի ուրբաթ օր մարդիկ Կաղի փաշան ագարակին մէջ տեսած են, դիմաց փանամա գլխարկով....

Բազմաթիւ Զոհեր Եւ Աւերներ Թիւրքիոյ Մէջ

Վերջերս Տրապիզոնի մէջ տեղի ունեցած ալիտալի հեղեղին պատճառած վնասներու մանրամասնութիւնները հասած են։ 40 ժամ շարունակ տեղ կարկուտախառն անձրեւը դոյացուցած է հրակայ հեղեղներ, որոնք իրենց ճամբուն վրայ գտնուող մարդերը, իրերը, տուներն ու հունձքերը քշած են դէպի ծով։ Օֆ գաւառին Բատանոր գիւղը ամբողջութեամբ տեղահան եղած է. հեղեղին տարած հողերը ծածկած են բազմաթիւ գիւղեր. կաղմուած են նոր բլուրներ և ձորեր։ Սիւրմէնէ գաւառի 25 գիւղերու հունձքերը ամբողջութեամբ փճացած է. կործանած են 20 քարաշէն կամուրջներ։ Մարգկային կորուստները ամենէն աւելի Օֆի մէջ եղած են։ Սիւրմէնէի մէջ եղած վնասը մէկ միլիոն ոսկի կը հաշուի։ ծովը այնքան լեցուած է ծառերով և առարկաներով որ նաւերը չեն կրնար դիւրաւ երթևեկել։

Թիւրք Եւ Հելլէն Բանակցութիւնները Խզման Վտանգին Առջեւ

Այժմէնի կառավարութիւնը իր պատուիրակներուն նոր հրահանգներ ղրկած է, որոնք կը շօշափեն հետեւեալ խնդիրները։ 1.— Թիւրքիոյ հողէն հեռացած և Օսմանեան անձագիր ունեցող յոյներուն կացութիւնը։ 2.— Էթապլիի վերաբերեալ որուած որոշումին գործադրութեան եղանակը և 3.— Թիւրք և հելլէն խառն գաղութներին որոշումները։ Թիւրք թերթերը կ'աւելցնեն որ բանակցութիւնները չի պիտի վերսկսին, եթէ երբեք Յունաստան փորձէ նոր սակարկութիւններ կատարել։

«Վաղրթ», «Թիւրքիոյ համբերութիւնը սպառած է» վերնագրով կը գրէ.—

Վենիզելոս ամբողջովին տէրը չէ Յունաստանի կացութեան։ Արքայականները դեռ շատ ուժեղ ըլլալով, ան իր դիրքը կը պահէ շնորհիւ դաղթականներու աջակցութեան։ Եւ դաղթականները իրենց կողմը շահելու համար Վենիզելոս անկարելի բաներ խոստացաւ անոնց։ հետեւաբար Վենիզելոս փոխանակ դաղթականներու համակրանքը կորսնցնելու, կ'ուզէ բանակցութիւնները ձգձգել։

«Բայց Թիւրքերու համբերութիւնը իր վերջին կէտին հասած է և ասկէ վերջը կարելի չէ որ Թիւրք մը հաւատայ հելլէնական խաղերուն։ Ասկէ վերջը մէկ ընելիք ունինք։— գրաւել հելլէնական կալուածները։ Եւ այն ատեն Յունաստան կրնայ զարերով յետամնաց բանակցութիւնները։

ԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԽԱՆԻ ԴԱՏԸ ՀԱՅԵՐԸ ԿԸ ՇԱՀԻՆ

ՆԱԽՈՐԴ ՎՃԻՌԸ ԲԵԿԱՆՈՒԱԾ

Ինչպէս ժամանակին հաղորդած էինք Պոլսոյ քաղաքային ատեանը շատ անսպասելի վճիռ մը տուած էր Սանասարեան խանի դատին շուրջ և չէր ճանչցած Պարիարքարանի միութիւնը։ Պարիարքարանը չընդունելով տրուած վճիռը, վերաքննութիւն պահանջած էր։

Յուլիս 12ին, Էսկիշէհիրի վճռաբեկ ատեանը սկսած է սոյն դատի քննութեան։ Ներկայ գտնուած են կուսակալութեան չորս փաստաբանները, ինչպէս նաև Նարօեան Պարիարքին երկու փաստաբանները Նիճաթի պէյ և Նարլեան։ Ամենէն առաջ խօսք առնելով Նէճաթի պէյ փաստած է թէ իր փոխանորդեալը օրինական ամէն հանդամանք կը ներկայացնէ տէր կանգնելու Սանասարեան խանին և անոր համար դատ բանալու, հետեւաբար խնդրած է քաղաքային ատեանէն տուած վճռին բեկանումը, որով կը մերժուէր Նարօեան պարիարքին դատ բանալու իրաւասութիւնը։ Խօսած է նաև Պ. Նարլեան և օրինական փաստերով ապացուցած է որ Պարիարքը իրաւունք ունի դատ բանալու իրենց մէկ ատենաբանին դէմ։ Խօսած են նաև կուսակալութեան փաստաբանները, աշխատելով վաւերացնել տալ նախկին վճիռը։

Բայց արդէն վճռաբեկ ատեանը նախորդ վճռին բեկանման որոշում կայացուցած ըլլալով հաղորդած է Պոլիս։

ՌՈՒՍ ԵՒ ՉԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՍԿՍԱԾ

Օտաքա.— Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, 200,000 ռուսներ և 150—200,000 չինացիներ զօրաշարժի ենթարկուած են Ամուր գետի մօտ։ Կը հաղորդուի նաև որ ռուսները յարձակողականի սկսած են Մանչուրիոյ սահմանագլուխին վրայ, դրաւելով Փիկրանիզնայա քաղաքը։ Պաշարման վիճակ հրատարակուած է Խարպինի մէջ։

Շանհայ.— Մատնաւոր աղբիւրէ ստացուած տեղեկութիւններ կը հաղորդեն թէ չինական զօրքերը կրակ բրած և ետ մղած են Գլակովէզնըսքիի մէջ, ռուս զօրքերը, որոնք կը փորձէին անցնիլ գետը։

ԹԻՒՐՔԻԱ ԿԱԼՈՒԱԾ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մամլոյ Դիւանը պաշտօնապէս կը հաղորդէ որ ըստ 1929 Յունիս 22ի Անկարայի մէջ Սիւրիո—Թիւրք համաձայնութեան պայմանագրուն, Սիւրիա և Թիւրքիա գտնուած կալուածներու մասին բանակցութիւնները պիտի սկսին յառաջիկայ Սեպտեմբերին։

Հետեւաբար հարկ է այժմէն պատրաստել Սիւրիահպատակներու Թիւրքիա գտնուած կալուածներու ցանկը։

Որով, բոլոր Սիւրիահպատակները որոնք կալուածներ ունին Թիւրքիոյ մէջ, կը հրաւիրուին, մինչև յառաջիկայ Օգոստոս 15, Բ. Գոմիսէրութեան յանձնել Թիւրքիա գտնուած իրենց կալուածներուն ցուցակը։

Այս ցուցակը հետեւեալ կերպով պէտք է պատրաստուի։

1.— Կալուածներուն գտնուած վայրը, (գիւղ, նահիյէ, գաղա)։
2.— Կալուածներու տեսակն ու տարածութիւնը։
3.— Կալուածներուն արժէքին գնահատումը թրք. հնչ. ոսկիով
4.— Տարեկան տուրքերու բնոյթն ու գումարը։
5.— Կալուածներու ցուցակը։
6.— Անուն, մականուն, զբաղում եւ կալուածատիրոջ հասցէն։

Այս առթիւ, կը թելադրենք Սիւրիա և Լիբանան գտնուող և Թիւրքիա կալուածներ ունեցող մեր բոլոր հայրենակիցներուն որ համաձայն տրուած հրահանգին պատրաստեն իրենց կալուածներու ցուցակները և յանձնեն Առաջնորդարան։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ 1921

Պ. Վիլսընի պատասխանը բուռն ծափահարութիւններու մէջ կարգացուեցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան ժողովին 2 Դեկտեմբերի նիստին մէջ։ Հետեւեալ պատասխանը անմիջապէս հեռագրուեցաւ իրեն։

Յանուն Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդին շնորհակալ եմ ձեր Դեկտեմբեր 1ի հեռագրէն, որով դուք կ'ընդունիք ներկայացուցիչի մը միջոցաւ հայերու և քէմալականներու միջև միջամտել։ Այս առթիւ խորհուրդը իր երախտագիտութիւնը կը յայտնէ ձեզի։ Պատճառն ունիմ ձեզի իմացնելու թէ՝ Սպանիական կառավարութիւնը, Հայաստանի ի նպաստ կատարուելիք բարոյական և գիւանագիտական բոլոր ձեռնարկներուն մասնակցելու պատրաստ կը յայտարարէ զինք, և թէ Պրազիլեան կառավարութիւնը, Հայաստանի ներկայ վիճակին տալու գործին մինակը կամ ուրիշ կառավարութիւններու հետ հաւաքաբար սատարելու պատրաստակամութիւնը կը յայտնէ։ Հետեւաբար խորհուրդս խնդրեց այս կառավարութիւններէն, իրենց համագործակցութեան պայմանները ճշդելու համար ուղղակի ձեզի հետ հաղորդակցիլ։ Երեւանի Հետ կարելի է անմիջապէս բանակցութեանց ձեռնարկել։ Դալով քէմալականներու հետ բանակցելու խնդրին, խորհրդս պիտի ջանայ անոնց հետ տեսակցելու միջոցը որոնելով ձեզի հաղորդել։

Դեկտեմբեր 2ի նոյն նիստին մէջ Լորտ Ռոպէր Սէսիլ կ'ըսէր՝ արդ է նաև շնորհակալութիւն յայտնել Ֆրանսական պատուիրակութեան և ի մասնաւորի, Պ. Վիվիանիի, որ շնորհիւ իր տաղանդին ու իր համոզիչ խօսքերուն յաջողեցաւ ընդունիլ տալ այն ուղին որուն տեսնեցանք։ Ձեր կողմէ հանդիսաւորապէս շնորհակալութիւն յայտնելով ամենուն, կը տարուիմ սա յայտնել թէ, ան յետ այսու ևս առանց յաղնելու իր պերճախօսութիւնը ի սպաս պիտի դնէ, մինչև որ հետապնդուած գործին մէջ չչափելի արդիւնք մը ձեռք բերուի։

Առանձին միւս անդամ պատասխանները։

Պ. Վիլսընի պատասխանը բուռն ծափահարութիւններու մէջ կարգացուեցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան ժողովին 2 Դեկտեմբերի նիստին մէջ։ Հետեւեալ պատասխանը անմիջապէս հեռագրուեցաւ իրեն։

Յանուն Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդին շնորհակալ եմ ձեր Դեկտեմբեր 1ի հեռագրէն, որով դուք կ'ընդունիք ներկայացուցիչի մը միջոցաւ հայերու և քէմալականներու միջև միջամտել։ Այս առթիւ խորհուրդը իր երախտագիտութիւնը կը յայտնէ ձեզի։ Պատճառն ունիմ ձեզի իմացնելու թէ՝ Սպանիական կառավարութիւնը, Հայաստանի ի նպաստ կատարուելիք բարոյական և գիւանագիտական բոլոր ձեռնարկներուն մասնակցելու պատրաստ կը յայտարարէ զինք, և թէ Պրազիլեան կառավարութիւնը, Հայաստանի ներկայ վիճակին տալու գործին մինակը կամ ուրիշ կառավարութիւններու հետ հաւաքաբար սատարելու պատրաստակամութիւնը կը յայտնէ։ Հետեւաբար խորհուրդս խնդրեց այս կառավարութիւններէն, իրենց համագործակցութեան պայմանները ճշդելու համար ուղղակի ձեզի հետ հաղորդակցիլ։ Երեւանի Հետ կարելի է անմիջապէս բանակցութեանց ձեռնարկել։ Դալով քէմալականներու հետ բանակցելու խնդրին, խորհրդս պիտի ջանայ անոնց հետ տեսակցելու միջոցը որոնելով ձեզի հաղորդել։

Դեկտեմբեր 2ի նոյն նիստին մէջ Լորտ Ռոպէր Սէսիլ կ'ըսէր՝ արդ է նաև շնորհակալութիւն յայտնել Ֆրանսական պատուիրակութեան և ի մասնաւորի, Պ. Վիվիանիի, որ շնորհիւ իր տաղանդին ու իր համոզիչ խօսքերուն յաջողեցաւ ընդունիլ տալ այն ուղին որուն տեսնեցանք։ Ձեր կողմէ հանդիսաւորապէս շնորհակալութիւն յայտնելով ամենուն, կը տարուիմ սա յայտնել թէ, ան յետ այսու ևս առանց յաղնելու իր պերճախօսութիւնը ի սպաս պիտի դնէ, մինչև որ հետապնդուած գործին մէջ չչափելի արդիւնք մը ձեռք բերուի։

Սպանիական կառավարութեան պատասխանը։

Ի պատասխան ձեր վսեմափայլութեան Նոյեմբեր 26ի հեռագրին, ի խնդիր Հայաստանի տխուր կացութեան, պատիւ ունիմ ծանուցանելու թէ՝ Ն. Վ. Սպանիոյ թագաւորին կառավարութիւնը խոր համակրանք կը տածէ այնչափ տառապանքներու զոհ այս դժբաղդ ժողովուրդին հանդէպ։ Սպանիական կառավարութիւնը, կատարելիք ձեռնարկին տարողութիւնը չի կարենալով հանգերձ գտնել Ազգերու Դաշնակցութեան ժողովին որոշումներէն, կը յայտարարէ թէ՝ սիրայօժար կը մասնակցի բարոյական և դիւանագիտական ամէն կարգի գործունէութեան, որուն ի նպաստ, խաղաղասիրական նպատակաւ, այնքան հանդ ու անձնուիրութիւն ցոյց կուտայ Ազգերու Դաշնակցութիւնը։

Տպրо

Պրազիլիոյ կառավարութեան պատասխանը։

Պատասխանելով ձեր վսեմապատուութեան Հայաստանի նկատմամբ ժողովին տուած որոշումներուն վերաբերող հեռագրին, պատիւ ունիմ ձեր վսեմափայլութեան յայտարարելու թէ՝ Պրազիլեան կառավարութիւնը պատրաստ է, մինակը կամ ուրիշ կառավարութիւններու հետ հաւաքաբար, Հայաստանի անձկալի կացութեան վերջ տալու գործին սիրով սատարելու։

Արքեզ,
Արտաքին գործոց նախարար

Ֆրանսական կառավարութեան պատասխանը։

Հայ ազգին հանդէպ իր անուցած զգացումները Ֆրանսա երկար ժամանակներէ ի վեր ցոյց տուած է։ Ուստի Ֆրանսական հանրապետութեան կառավարութիւնը յօժարակամ և լիովին կը մասնակցի այն զգացումներուն, որոնց ներշնչման տակ Ազգերու Դաշնակցութիւնը տեղ տուաւ կառավարութիւններու ուղղուած իր կոչին, որը՝ Հայաստանի օգնութեան հասնելու համար, անոնց գործակցութիւնը ապահովելու կը ձգտի։

Սաերիկայի Միացեալ Նահանգները, Պրազիլիան ու Սպանիան վեհանձնօրէն պատասխանեցին այս կոչին. յուսալի է որ, գործը՝ գոր

ՄԱՐԴ – ԿԱՊԻԿՆԵՐ

Կորիլլան մարդուն ամենամոտ կենդանին է.— Անոնց բնաբանական կեանքը.— Բուսաճաշիւր կարիլա կրնայ միայնակ չորս անգամ ամուսնանալ.— Հայր կորիլլայի պարտականութիւնը.— Անոնց ծնունդ ու բիւնը.— Նորածին կորիլլայի կազմուածքը.— Կորիլլաները կրնան խօսիլ.—

Կորիլլա մարդակապիկներուն ապրելակերպերն ու կազմուածքները ուսումնասիրելու համար ցարդ բազմաթիւ Եւրոպացի գիտնականներ և խուզարկուներ մեկնած են Ափրիկէի խորերը և որոշ տեղեկութիւններ քաղած իրենց ծրագիրներուն շուրջ։ Բայց վերջերս Ամերիկայի Քոլոմպիա համալսարանի փրոֆէսորներէն խումբ մը բժիշկներէ և Եէյլ համալսարանի հնագիտական ճիւղի հնախօսներէն բաղկացեալ արշաւախումբ մը, անոնց կազմուածքին և ապրելակերպին մասին հետաքրքիր և ուշագրաւ տեղեկութիւններ հրատարակեցին։

Կորիլլաները գլխաւորաբար կը բնակին երկու տեղեր, մէկը Պելճիկական Գոնկո իսկ միւսը Ֆրանսական Միջին Գոնկո, որոնք իրարմէ շատ հեռու կը գտնուին։ Այս երկու շրջաններու մէջ ալ գտնուող կորիլլաները միևնոյն ընտանիքէ և միևնոյն տեսակէ են։

Ճիշտ մարդոց պէս կորիլլաներն ալ կը կազմեն ընտանիք և կ'ունենան իրենց զաւակները։ Իւրաքանչիւրը մի միայն չորս անգամ կրնայ ամուսնանալ և իր բոլոր կիները կը պահէ միևնոյն տան մէջ։ Ամուսնութիւնը կ'ըլլայ երկու կողմերու հաւանութեամբ և երբեք բռնութիւնի գործ չի դրուիր։ Անոնք կը բնակին սեփական քարէ կամ տախտակէ տուներու մէջ. բնակարաններու դեղցկութիւնն ու ճոխութիւնը կախում ունի իւրաքանչիւր կորիլլայի աշխատասիրութենէն և ընտանիքի անդամներու թիւէն։

Կորիլլան շատ հաւատարիմ և պարտաճանաչ հայր մըն է։ Ցերեկները ան մինչև իրիկուն կը պտրտի և ուտելիք կը հայթայթէ իր զաւակներուն։ Գիշերները իւրաքանչիւր հայր կորիլլա պարտաւոր է խոշոր փայտ մը ձեռքին դուռն առջև արթուն սպասելու, սպասով քուն մը պարզելու համար իր ընտանիքին։ Շատ գուրգուրոտ խնամք կը տանին կորիլլաները իրենց զաւակներուն, մինչև որ անոնք ի վիճակի ըլլան ինքնապահ դառնալու և առանձին ընտանիք կազմելու։ Երիտասարդ կորիլլան երբ չափահաս ըլլայ, կ'ընտրէ իրեն հարմարցուն և կ'ամուսնայ՝ իր ծնողքին հաւանութեամբ։

Կորիլլան շատ կը նմանի մարդուն և կը քալէ երկու ոտքերուն վրայ. խոտակեր է և շատակեր։ Զափազանց պատուախնդիր է և խաղաղասէր։ Իր կիներուն հանդէպ թէպէտ շատ խիստ և ոստիկանական վերաբերում ունի, բայց երբեք չի ծեծեր զանոնք։ Երբ շատ բարկանայ կորիլլան կ'սկսի ձեռքերով կուրծքը ծեծել և մազերը փետտել, և ծայրայեղ պարագային շատ բարձր ձայնով ահ ահ կը պոռայ։ Ան կ'ուզէ որ իր կիները հրամանատակը ըլլան և հնազանդին իր բոլոր հրամաններուն։ Մանաւանդ շատ կը նեղուին անոնք երբ տեսնեն որ իրենց կիները ուրիշներուն հետ կը տեսնուին։

Կորիլլաները երբեք վայրենի չեն. երբ մարդ տեսնեն շատ յարգալից և ուրախ ընդունելութիւն կ'ընեն։ Բայց անոյշք են այն պարագային երբ իրենց թշնամութիւն ընել ուզեն։

Նորածին կորիլլան բոլորովին տարբեր ձև մը կ'ունենայ. ոտքերուն մատները գոգուած կ'ըլլան և նաև չորքոտանիի կերպարանքը կ'առնէ։ Պզտիկ կորիլլան շատ գիւրաւ կրնայ մայրիկ ծառերու վրայ և իր ժամանակին մեծ մասը կ'անցնէ այդ տեղ։ Կը կարծուի որ մեծնալէ կորիլլաններու այսպէս ծառերու վրայ մնալը նաև պաշտպանութեան նպատակ մը ունի, քանի որ հայր կորիլլան ցերեկները պարտաւոր է հեռուները երթալու կերակուր հայթայթելու համար։ Մեծ կորիլլաները երբեք չեն կրնար ծառերու վրայ ելլել, որովհետև շատ շատ ծանր են և իրենց ոտքերուն մատներն ալ մարդոց պէս բացուած կ'ըլլայ։

Կորիլլանները մօտաւորապէս երկու մէթր բարձրութիւն կ'ունենան և կը կշռեն միջին հաշուով 400 օքա։ Երեք զօրաւոր կոփամարտի ուժը ունին։ Ասով հանդերձ ոտքերը շատ բարակ կ'ըլլան և արագաշարժ են։

Այս մարդ-կենդանիները երբեք ձայն չեն հաներ. շատ ծայրայեղ պարագաներուն իրենց դիմացինը վախցնելու համար ուժգին ահ մը կը պոռան։ Շարունակ լուռ են. հետաքրքիր է զանոնք դիտել իրենց բնակարաններուն մէջ, երբ անոնք հանդերձ ընտանեօք նստած լուռ ու մունջ իրար մարմինը կը քերեն կամ մայր ու հայր կորիլլաները կը գգուին իրենց պզտիկները։

Կորիլլաները իրենց բնակարաններուն մէջ երբեք հիւր չեն ընդունիր. միշտ ընտանեկան շրջանակի մէջ կ'անցնեն իրենց ժամերը։ Հայր կորիլլայի պարտականութիւնը շատ շատ ծանր է և պատասխանատու. ամբողջ ընտանիքի ապրուստը պարտաւոր է ինք հոգալ, մանաւանդ որ բազմանդամ կ'ըլլան և չտակեր։ Իսկ գիշերները մինչև առաւօտ սպիտուած արթուն կը հսկէ իր ընտանիքին։

Կորիլլաները կ'ունենան նաև ցեղային կռիւներ՝ քարերով և փայտերով։

Հ

ՄԻ՛ ԲԱԶԱԼԵՐԷՐ Զ Ր Ի ԹԵՐԹ ԿԱՐԴԱՑՈՂՆԵՐը

ԱՇԽԱՐՀԷ ԱՇԽԱՐՀ

ՆՈՅ ՆԱՀԱՊԵՏԻՆ ՏԱՊԱՆը ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՐՇԱԼԱԼՈՒՄԻ ՄԸ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամերիկացի Մրսթը Վիրճէլմ Մթրօնճի նախագահութեամբ արշաւախումբ մը կը պատրաստուի Հայաստան երթալ, գտնելու համար Նոյ Նահապետին տապանը, որ ըստ Ս. գրոց Արարատի վրայ կանգ առած էր։

Անշուշտ ամէն ընթերցող գիտէ Նոյեան տապանի պատմութիւնը։ Մրսթը Մթրօնճ կարգ մը նոր յայտարարութիւններ կընէ և կը հաւատացնէ որ Նոյեան տապանը մինչև հիմայ դեռ անազարտ կը մնայ, քանի որ Արարատի օդն ու կլիման այնքան մաքուր են որ, երբէք չի պիտի քայքայուի անոր ամբողջութիւնը։ Նաև ան կը յայտնէ որ Քրիստոսէ 75 տարի յետոյ քանի մը Հայեր տեսած են զայն Արարատի վրայ, և վերջէն Քրիստոսի 776 թուականին Հայ հոգևորական մը, յենած Ծննդոց գրքի բացատրութեանց ոգեշնչուած է տապանին կանգ առած տեղը և հոն շինել տուած է եկեղեցի մը։

Մրսթը Մթրօնճի տեղեկութեանց համաձայն Նոյի Տապանը 623 ոտք երկայնութիւն և 100,000 թոն տարողութիւն ունէր։ Այս անհաւատալի և հսկայ մեծութեան իրը փաստ կը յիշէ Ամերիկացին այն պարագան թէ տապանին մէջ տեղ տրուած էր աշխարհի մէջ գտնուող կենդանիներէն մէկ մէկ զոյգերու։

Այս հաշուով Նոյեան տապանը աշխարհի մէջ ցարդ շինուած նաւերուն բոլորէն աւելի մեծ է։ Էֆֆիլթանը որ աշխարհի ամենահսկայ նաւն է 60,000 թոն տարողութիւն ունի, մինչդեռ Նոյի տապանը 100,000 թոն։

Մրսթը Մթրօնճ կը յուսայ որ պիտի գտնէ տապանը և Ամերիկա բերելով անոր կտորները, միլիոններ պիտի չահի։

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԱՌՆԷՏՆԵՐՈՒ ԵՒ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Անգլիական թերթերը շատ տարօրինակ և ծիծաղելի լուր մը կը հրատարակեն։

Լիվերբուլի մէջ, կին մը և ամուսինը երբ նստած էին իրենց անկողնին վրայ, յանկարծ անկոչ հիւր մը ներս կը մտնէ։ Կատուի մեծութեամբ Առնէտ մը կատարեալ համարձակութեամբ գոնէն ներս կը մտնէ և կ'սկսի որս փնտռել սենեակին մէջ։

Տանտէրը ոտքի կելլէ և կը հարցնէ այս անարեւ կենդանին, որը առանց վարանելու կերթայ և կը դրաւէ տանտէրին անկողնէն, մինչև որ ծանր վերքեր ստանալով կ'ստիպուի դուրս ելլել։

Հազիւ քանի մը բոպէ անցած, տանտէրը անակնկալի կուգայ, կրկին տեսնելով վտտուած առնէտը, որ գլուխն անցած 30ի մօտ ուրիշ առնէտներու ներս կը խուժէն և կը գիմեն փոխադարձի։ Սաստիկ կռիւ մը կ'սկսի. առնէտները այր և կրնոջ մարմիններէն վեր կը մագլցին և կ'սկսին խածնել անոնց դէմքերը։

Այր ու կին մեծ ճիգերով կրնան գուրս փախչիլ և ապաստիլ անոնց ձեռքէն։

Պարտուած տանտէրերը կը գիմեն ոստիկանատուն, ուրիկ խումբ մը ոստիկաններ առնելով կը վերադառնան իրենց գրաւուած տունը։ Այս անգամ պատերազմը կը լայ ոստիկ. ոստիկանները չեն կրնար այս կատղած անասուններու հետ գլուխ ելնել և կը գիմեն ուրիշ միջոցի մը։ Կը բերեն օդնական չուներ և կատուներ և կը ձրգեն սենեակէն ներս։

Երբորդ ճակատամարտը, որ տեղի կունենայ չուներու, կատուներու և առնէտներու միջև, կը վերջանայ վերջիններու պարտութեամբ և տունը կը յանձնուի տիրոջ։

ԾԱՄԵՐՈՒԻ ԲԱՐԵԿԱՄ

Միլիոններու տէր Շուէտացի գիւղացի մըն էր ան, որ իր վերջին շունչը փչած է որդակեր փայտերով խրճիթի մը մէջ, ուր իր կեանքին խեղճուկ օրերը ապրած էր։

Այս մարդուն անսանման հարստութիւնը կազմուած էր անծայրածիր տարածութեամբ անտառային կալուածէ մը։ Բուսային թագաւորութիւն մը իրօք՝ զոր ձգելով իր վիճակին, կոյս անտառի մը վերածած էր գայն։

Շատ մը փայտ արտածող վաճառականներ իրեն գիմելով բարձր գիներ առաջարկած էին և սակայն ծառերու բարեկամը ո՛չ մէկուն չէր արտօնած իր անտառին մէջ կացին մտցնել։ Իր կենդանութեանը ատեն, անոր ծառերէն ճիւղ մը իսկ չէր կտրուած։

Իր այրի կինը որոշած է հետեւիլ ամուսնոյն օրինակին։ Ան իրեն հետ տեսակցող Մթօքրմցի լրագրողի յայտարարած է որ միակ փափաքն է՝ անցնիլ իր կեանքին մնացած օրերը նոյն խեղճուկ հիւղակի մէջ ուր ամուսինը ապրած էր. և թող չտալ որ հարուած մը իջեցուի ծառերէն ո՛ևէ մէկուն։

ՏԷՐԸ ԻՐ ԱԿԱՆՋԷՆ ՔԱՇԱԾ ԸՆԼԱԼՈՒՆ...

Քէնիացի խոշոր հիի մը տէրը անոր աշխատանքին մէջ թերութիւն մը գտած ըլլալով եկաւ ու իր ատկանջներէն քաշեց։

Խոշոր հիը լուռ մնաց, բայց քանի մը ժամ վերջը, վերցնելով իր զէնքն ու փամփուշտները սկսաւ կրակել տիրոջ վրայ երբ ան կը լողնար գետին մէջ։ Ուղղեց հրացանը անոր ու կրակելով պոռաց.

— Միայն հայրս իրաւունք ունի իմ ականջներս քաշելու...

Տէրը ծանր վէրքեր ստացաւ։

Խոշոր հիը շուտով հեռացաւ անկէ։ Երբ տանը առջև հասաւ, տեսաւ որ իր տիրոջ բարեկամներէն մին դուռան առջև նստած թուղթ կը խաղայ։ Առանց այլեւայլի պարզեց զէնքը անոր վրայ ու սպաննեց գայն։ Աւելի յառաջանալով՝ եկաւ իր թշնամիներէն մէկուն ընակարանին առջևը, դուրս կանչեց ու զայն նոյնորդին բախտին արժանացուց։

Կատաղի պայքարի մը սկսած էր ճերմակներուն դէմ։

Աւելի հետուն, նշմարեց ձիաւոր ոստիկանմարթ մը, կրակեց անոր վրայ, գնդակը վրիպեցաւ իր նպատակէն ու ձիուն հանդիպելով գլուխէն գայն։ Ձիաւորը, որ գնդակով զինուած յարձակեցաւ խոշոր հիին վրայ արդիւնքը որ ան կրկին լեցնել իր հրացանը և ուրիշ մի փամփուշտ տեղացնելու օգնութեամբ զինեալներու գայն, կասեցաւ ու նամակ բերաւ գայն, կասեցաւ ու յանձնեց արդարութեան ձեռքը։

ԱՀԱՒՈՐ ՈՂԲԵՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Սեպտեմբերի մէջ անուշի ոճիր մը գործուած է վերջերս, ընտանեկան անաւոր տոմի սարսուռը տալով քաղաքի բովանդակ բնակչութեան։ Իքէպամ փոզոցին մէջ տունէ մը սուր ճիչեր կը լսուին, որոնք իսկոյն կը մարին։ Դրացիները մոտենալով դուրս կը թափին եւ տունին դուռը կը զարնեն, բայց ոչ մէկ պատասխան։ Դուռը գոռալով ներս կը մտնեն եւ անաւոր տեսարանի մը առջև կը գտնեն ինքզինքնին։

Մահճակալին վրայ, արիւններու մէջ անշունչ փռուած է դեռ տաք դիակ 25-ամեայ Փարաքէվիի, Փոտորիքը դուրս թափուած է. անոր քովը, նոյնպէս անշունչ փռուած է 3 տարեկան աղջնակը Մարիքան, գաչոյնի 9 տարուածներ կերած. իսկ սենեակին մէջտեղը կիսամեռ փռուած է ամուսինը Եօրկիոս Ըէպէսթիանօսը, որ նոյնպէս գաչոյնի վէրքեր ունէր փորին ու կուրծքին վրայ։

Այդ պահուն այն տեղէն կ'անցնի ոստիկան ցիսնապետ մը, ու մօտենալով Եօրկիի կը հարցնէ թէ ինչո՞ւ սպաննած է կինն ու աղջիկը։ Եօրկի աչքերը բանալով կը մրմնջէ— «Ես չեմ սպաննած... Քրիստոսը սպաննեց...»։

Ցեղոյ կը մոռնայ անկողին, դժուարութեամբ կը բանայ, կը համբուրէ կնոջ և աղջկան դիակները եւ անշունչ կ'իյնայ գետին։

Կ'ըսուի թէ ամուսինը, որ 37 տարու էր, հին Ֆրանկիստի մը հետեւանքով խենթութեան նոպաներ կ'ունենար, եւ այդ նոպայի ազդեցութեան տակ է որ գործած է այս զարհուրելի ոճիրը։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ Ա. ԶԱՐԻՆ ԴԱՂՏՆԻՔԸ

Ռուսիոյ Ալեքսանդր Ա. Զարը, նշանաւոր դեր կատարեց Եւրոպայի մէջ ԺԹ. դդ Դարու սկիզբը, Նարոլէոնի դեմ ժողով պատերազմներով և «Խաղաղասէր Զար» կոչուեցաւ։ Ըստ պատմութեան, Ալեքսանդր Ա. 1925ին մեռած և իրեն յաջորդած է Նիքոլա Ա.։ Ժողովուրդին մէջ տարածուած զրոյցի մը համեմատ սակայն, Ալեքսանդր Ա. այդ թուականին մեռած չէր, բայց իր յոժար կամքով մեռած հռչակուեցաւ, կայսերական յաղթարկաւորութիւն մը կատարուեցաւ եւ պարապ դադար մը թաղուեցաւ Բեդրոկրատ, Զարեւոր դամբարանին մէջ, իսկ ինքը իբրեւ կրօնաւոր, Ֆէոդոր Քուզմիչ անուանով, քաշուեցաւ Սիպերիա վանք մը, ուր մնաց 40 տարի ու մեռաւ 1865ին։ Այլ եւ այլ փաստեր եւ իրողութիւններ կը յիշուին հաստատելու համար այս զրոյցը, որ սակայն պաշտօնապէս կը հերքուէր միշտ եւ վերջին տարիներու մէջ ժողոված էր զրեթէ։ Հիմա Պոլշեւիկներ իրենց մէկ ձեռնարկով պատճառ եղած են, որ Ալեքսանդր Ա. վերջապէս դարձեալ մէջտեղ ելլէ։ 191[illegible] յեղափոխութենէն քիչ յետոյ, [illegible]ուած են Զարերու դամբարանները։ Մեծն Պետրոսի գմբեթաւոր մարմինն ալ գտնուած է գրեթէ անեղծ վիճակի մէջ։ Կատարինէ Բ.ի մարմինը գտնուած է արքայական զգեստներու եւ գոնարեղէններով, իսկ Ալեքսանդր Ա.ի անուշը կրող դամբարանին մէջ կայ եղեր միայն պարզագոյն մը, որ կը հաստատէ ժողովրդական զրոյցը բոլորովին անհիմն չէր։

ՈՐՈՆԵՔ ԵՆ ՖԻՐԱՆՍԱՑԻ ԱՄԵՆԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՄԱՐԴԻԿԸ

Փարիզի Կիրակնօրեայ հանդիսներէն մէկը, հանրաքուէի դիմաց ամենէն ժողովրդական 40 Ֆրանսացի զատելու և տիպար կազմելու համար։ 12,000 հոգի բերնց քուէն զրկած են, և 10,000 քուէով առաջնութիւնը շահած Ռէյմոն Բուանքարէ, ներկայ վարչապետն ու Ֆրանսայի ելեւմտական վարիչն փրկիչը։ Իրմէ 500 քուէով միայն պակաս շահած է Մարսէլ Գիւրի, rtsիումը գտնող հանճարն Տօքթ. Գիւրիի այրին ու խատակիցը, որ մինչև հիմա նշանաւոր է իբրեւ գիտնական։ Այս կուրքին հետ առաջին տասնեակը կը կազմեն հետեւեալները.— Մրէչալ Ժոֆրը 7,965, Լուի Գրանիէ 7,965, Լուի Գրանիէ նշանաւոր ուսուցիչ և անգլիագէտ, 7,620, Արիսթիտ Բրիան արտաքին գործոց նախարար, [illegible] 7,30[illegible], Ժորժ Գլէմանսօ, յաղթութեան հայրը, 7,963, Հանրի Թոպէր, [illegible] 6,756, Մարէշալ Բէթէն 6,333, Լուի Լիւմէր, պատերազմներու հնարիչ 6,126 և Տոքթոր. Բաթէօրի աշակերտն ու կիզմաչկի շիճուկին հնարիչը 60[illegible]։ Հանրապետութեան ներկայ նախագահ Տիւմէրկ քառասունին 21րդ է, 22րդ է Կարտինալ Տիսպանա, Ֆրանսայի ամենէն բարեսիրական Կաթոլիկ եկեղեցականը։ Ուշադրաւ է որ քառասունին չեն կրցած մտնել պատկերախնդիր նշանաւոր գերասանուհիներ, փամարտիկներ և գիւանագէտներ։

ԿԻՆԵՐՈՒՆ ՏԱՐԻՔԸ

Երբ կուզենք խօսիլ կիներու մասին, նախընտրելիէ շատ զուարթութեամբ արտայայտուիլ և կամ բոլորովին չի խօսիլ տարիքին մասին, երբ մանաւանդ անոնք [illegible] զարգերն են, ինչ որ վերջերս հաստատէ Պէրլինցի հրատարակ մը։

Գերման հանրագիտակի մը [illegible] նակը, անցեալները, Գերման [illegible] չուտիի մը մասին քանի մը կեանքի ամսաթիւներ հրատարակած էր, ցուցնելով թէ Քրիստոս Մասարին ծնած է 1874ին [illegible] մէջ։

Երկչուտի Մասարին հազիւ այս լուրը, անմիջապէս զատուած էր, պատանդներով [illegible] նիւթական վնաս մը, որովհետև ինք ծնած էր ոչ թէ 1874ին 1882ին։

Դատարանը իրաւացի գտաւ [illegible] չուտիին պահանջը, որ ստացաւ [illegible]

(Շար. Զրդ. էջ՝ Ա. սիւնակ)

ՈՒՐԱԽ ԼՈՒՐ ՄԸ ՍԻՐԻԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

ՅՈՌԱՋԻԿՍՅ ՍԱՒՍԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ԱԶԴԱԿ՝ ՏՊԱՐԱՆԷՆ ԼՈՅՍ ՊԻՏԻ ՏԵՍՆԷ

ԾՐԾԱԳԻՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ «ԼՈՒՐՋ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔՂՔ. ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՎ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԱԾ Է ՍԻՐԻԱՀԱՅ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԶՈՒԱՐԹ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՍՇՈՒԱՏԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԻՏԻ ԾԱԽՈՒԻ ՀԱՏԸ 3 Ս. ԴՐԿՆ.Ի

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Ա.— ԿԱՆԽԻԿ, Բ.— Լիբանան և Սիւրիա՝ տարեկան 150 Ս. Դրկ. Գ.— Արտասահման՝ 2 Ցօլար

«ԱԶԴԱԿ»ի բաժանորդներուն համար՝ տարեկան բաժնեկին 125 Ս. Դրկ. ՀԱՍՑԷ.— B. P. 587 Beyrouth

ՏՕԹԹ Ե. ՃԻՏԷՃԵԱՆ

Ներքին բժիշկ Ամերիկեան հիւանդանոցներու
վիրաբուժական բաժնի
Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ, իր
Մրճէք էլ Հիւսնի դարմանատան մէջ, թ. 82
կիրակի օրեր, առանց խստութեան ամէն ազգի
աղքատներուն համար ձրի։

ԵՂԻԱ ԻԾԽԱՆԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ — ՎՍՏԱՀԱԿԱՆ
Գնա — Խարիս

Անգլիական եւ Ֆրանսական ամենաբնոյթ կերպասներու պատրաստութեամբ, եւ ամենավերջին մօտայի համաձայն կատարելագործուած
ա ր ո ւ ե ս ։

Համոզուելու համար անգամ մը փորձեցէք
եւ անտարակոյս գոհ պիտի մնաք

ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ԽՈՍՔԵՐ

Վ.

— Իմ հայրենի տարբեր...

— Ես հայրենի տարբեր... Ես հայրենի տարբեր... Ես հայրենի տարբեր...

ծագումար ֆնասի հատուցում մը։ Հանրագիտակի հեղինակը այդ հատուցումը ընելէ զատ, նոր հանրագիտակ մը ևս պատրաստելու պարտաւորուեցաւ, ուզղելու համար երկչուտիին տարիքը։

ՕՃԻՐՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Վերջերս հրատարակուած տեղեկագրի մը համաձայն Միացեալ Նահանգներու մէջ 1928ի ընթացքին մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար ոճիրներ, որ 1920ին հետ բաղդատելով՝ հարիւրին 350 աւելցած է։

Կառավարութիւնը տեսնելով որ այս ոճիրներու բուն պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ ոստիկաններու անպարտաճանաչութեան վրայ և թէ ալ մէկ միլիոն ոճրագործները կերակրելու համար հսկայ գումարներու պէտք կայ, անոնց մեծ մասը ազատ արձակած է։ Միմիայն Նիւ Եորքի մէջ ազատ արձակուած են 30,000 ոճրագործներ և 10000 ալ Շիքակօ։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՒ ՏԱՐԱԶՄԱՆ ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Զուիցերիայի գիտնական մը վերջերս կատարած մէկ վիճակագրութիւնը ընդարձակ ծանօթութիւններ կուտայ Եւրոպական լեզուներու յառաջդիմութեանը վերաբերեալ։

Այդ վիճակագրութեան համաձայն աշխարհի վրայ ամէնէն աւելի արագ յառաջդիմողը անգլիերէնն է։ Ասկէ հարիւր տարի առաջ հազիւ քսան միլիոն ժողովուրդ կը խօսէր Անգլիերէն լեզուն, մինչդեռ այսօր 160 միլիոն մարդոց մայրենի լեզուն է այդ և անկէ զատ ալ 80 միլիոն մարդիկ կը խօսին ու կը հասկնան այդ լեզուն։

19րդ դարուն սկիզբները Գերմաններէն կը խօսուէր 32 միլիոն մարդոց կողմէ, իսկ հիմայ 80 միլիոն մարդոցմէ։ Հոլանտերէն առաջ կը խօսուէր 7 միլիոն մարդոց կողմէ, հիմայ 15 միլիոն, Տանիմարքական լեզուն առաջ երկու միլիոն ներկայիս հինգ միլիոն։ Իսկ Լատիներէն սիրող լեզուները աւելի տարածուած են։ առաջին տեղը կը կը բռնի Իտալերէնն, որ առաջ 21 միլիոն մարդոց կողմէ կը խօսուէր, ներկայիս 45 միլիոն։ Սպաներէնը առաջ՝ 32 միլիոն, հիմա՝ 50 միլիոն։ Ֆրանսերէնը առաջ կը խօսուէր 45 միլիոն մարդոց կողմէ, հիմայ՝ 75 միլիոն։ Իսկ միայն մէկ լեզու կայ լեզուն որ աւելի ետ մնացած է, այն ալ թրքերէնն է, որ առաջ 30 միլիոն մարդոց կողմէ կը խօսուէր, հիմայ հազիւ 20 միլիոն։

ՍԱԿԱՐԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ 23 ՅՈՒԼԻՍ 1929

Եգիպտական ոսկի ս. դ.	63
Սթերլին	617
Տօլար	126
Օսմ. ճնչ. ոսկի	550
Ֆրանս. » »	477
անգլ. » »	615
Թրքական թղթր	61
» Պ. Օ.	145
» արծաթ մէճիտ	43
Սուրիական ոսկեդրամ	18.18
1886 Գր. Ֆօնս. ս. դրմ.	20,75
» 1908 »	15.40
» 1911 »	15 50
Սէֆերեան եղբարք, Թէլէֆօն 20 25	

ԵՐԵՒԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՊԱՐԹԵՒ ԱՆԱՆԵԱՆ

B. P. 724

Այս նոր կազմուած գրադարանը կը գտնուի հայկական էմբի կեդրոնը, օժտուած է Ազգ. լիճ, Գրական, Վիպական, Բանաստեղծական, Երգիծական հրատարակութիւններէ զատ, ամէն տեսակ դպրոցական դասագիրքեր եւ առարկաներով։

Գրադարանս հասարակութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ իր բոլոր գիրքերը, տարեկան 10 ս. դահեկան վարձքով, ըլլայ հայերէն ըլլայ հայատառ թրքերէն։

Ունինք նաեւ բազմաթիւ թերթեր եւ ամսագրեր, *Հայրենիք ամսագիր, Բուժանք, Գիտութիւն Գիտելիք, Երկունք, Անահիտ, Հայաստանի Կոչնակ* եւայլն։

Պէյրութի գործակալ՝ *Ազդակի*։ Հրատարակման թերթեր՝ *Յառաջ, Ազդարար, Նոր Լուր, Հայրենիք, Կավրոշ, Նոր Երկիր, Եւրոպայի Հայաստան, Երեւան* եւայլն։

Կը ծախենք նամբարդութեան պայմանակներ (պատուլ), հարսանեկան պիտոյքներ եւայլն։

ՆՈՐ ԿՕՇԿԱԿԱՐԱՏՈՒՆ

ՍՈՒՔ ՃԷՄԻԼ

Պաղդոկ Բօհայի եւեւի դրան դիմաց թիւ 56

ԽԱՂԻԿ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Կը պատրաստէ ամէն սեռի եւ տեսակի ամենավերջին նորաձեւութեան համաձայն կօշիկներ։ Պատրաստուած ունինք Ամերիկեան եւ Եւրոպական լաւագոյն կաշիներու տեսակներ։

Գիները չափաւոր եւ գործը մաքուր։

Անգամ մը սիրոյն փորձեցէք, ապահովելու համար Ձեր ընտանիքի սեփական կօշկակարը։

ՊԷՅՐՈՒԹ-ՆԻՒ ԵՕՐՔ 18 ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

ՊԱՅՐՆ ԼԱՅՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՈՎ

ԿԱՆՈՆԱՒՈՐ ԵՒ ՍՐԱԳ ԵՐԹԵՒԵԿ ՊԷՅՐՈՒԹ ԵՒ ՆԻՒ ԵՕՐՔԻ ՄԻՋԵՒ

Անգլատանէն շքեղ ԷՏԻՍԸՆը, որ ունի 25 000 թոն տարողութիւն ուղիղ նաւահանգիստը 30 Յուլիսին և պիտի մեկնի նոյն օրը ճամբը 16ին, ուղղակի Բիրէ և Նիւ Եորք ընդունելով ճամբորդ ամէն կարգի հասարակ։

Այս շոգենաւը կ'ընդունի նաև ճամբորդ Մարսիլիոյ համար շատ զեղչեալ գիներով, ինչպէս նաև ճամբորդ Մոնթէվիտէոյի Պուանէս Այրէսի զուգադիպութեամբ Հարաւային Սիւտ գերմանական հսկայ և շքեղ շոգենաւերու վրայ, նոյն պէս Գուադալուպի Մէքսիկայի և բոլոր Կեդրոնական Ամերիկայի նաւահանգիստներուն համար։

Լաւագոյն միջոցը ապահով ու հանգիստ հասնելու համար։ Եւ սիրովեցէք Ձեր տեղերը դիմելով Սիւրիոյ և Լիբանանի հայկական բաժնի գործակալ,

ԵՐՈՒԱՆԴ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

Պէյրութ Ֆոշ փողոց

Հեռագրական հասցէ — Փոստարկղ թիւ 806

COLUMBUS Beyrouth — Թէլէֆոն — 8-45

Իսկ վրանաքաղաք Ս. Խաչ եկեղեցւոյ դիմաց Յովհաննէս Այէքսանեանի գրասենեակը, ուր բժշկական այցելութիւնք ընկերութեան ի հաշիւ ձրի պիտի կատարուին։

THE ROYAL MAIL LINE

ԹՕԼԷԼ ՄԷՅԼ ԼԱՅՆ

Իսթբրն Մէյլ Էքսբրէսի Էքսբրէս Լայն

Կանոնաւոր երթեւեկ Պէյրութ—Բիրէ—Մարսէյլ, Անգլիական նորագոյնս ընկերութեան «*Իսթբրն*» *Մէյլ*ի *Էքսբրէս Լայնի* շոգի եւ մոտոր նաւերով.—

Մեկնումներ Պէյրութէն.—

20 Յուլիսին, 10 Օգոստոսին, 2 Սեպտեմբերին, 14 Հոկտեմբերին և 4 Նոյեմբերին։

Պէյրութէն Մարսէյլ միայն 6 օրէն։ Ա. Բ. Գ. կարգի ամենահանգստաւէտ գապիճներով օժտուած ըլլալով, այս նաւերով ճամբորդող բոլոր ճամբորդներու ճանգիստը ապահովուած է։

Այս նաւերով թէպէտ Մարսէյլի, նոյնպէս Մարսէյլի վրայով Շերպուրկէն մեկնող Սէուարհուսոյակ *Ռոյալ Մէյլ Լայնի* հսկայ եւ հա գստաւէտ նաւերուն ճամբորդներ կ'ընդունին, Հարաւային Ամերիկայի բոլոր նաւահանգիստներուն համար — Բէրնամբուքոյի, Պահիայի, Ռիոյ Եանէյրոյի, Սանթոսի, Մոնթէվիտէոյի եւ Պուէնոս Այրէսի համար։

Ճամբորդներ ե'ր ընդունին նաեւ Նիւ Եորքի, Գուադալուպի, Մեքսիկոյի, Վերակրուզ էլայի, Հայիթիի, Կուաթեմալայի եւ Կենտրոնական Ամերիկայի բոլոր նաւահանգիստներուն համար։

Քէնթերու մէջ, մեր հայկական բաժնի գործակալն է Պրն. Գրիգոր Նուրխանեան որուն գրասենեակին մէջ տեղի կ'ունենան ամէն առաւօտ ժամը 6—8ը ազգի ձրի դարմանումներ, գրասենեակի բժիշկին՝ Տօքթ. Միք. Քէշիշեանի կողմէ։

Աւելի տեղեկութեանց եւ մանրամասնութեանց համար նամակ գրեցէք՝

Ազգային Ֆոշ
Պէյրութ
Փոստարկղ 895
Թէլէֆոն 9 06

Ռոյալ Մէյլ Լայնի և Իսթբրն Մէյլ Էքսբրէսի Էքսբրէս Լայնի Սիւրիոյ և Լիբանանի Ընդհանուր Ներկայացուցիչ
Ա. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

ԶԵՌԱԳՈՐԾԻ Է ԴԵՐԶԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՆՈՐ ԱՐՇԵՍՏԱՆՈՑ

Հայ Օրիորդներ եւ Տիկիններ։

Եթէ կ'ուզէք հանգիստ խղճով եւ Ձեր հարազատ աշխատանքով տպրուստ հոգալ,

Եթէ կ'ուզէք օտարին ու անծանօթին դռներէն հեռու մնալ եւ չ'ահնամարհուիլ,

Եթէ կ'ուզէք օգնել տոհմին մինչեւ իրիկուն արիւն քրտինք թափող Ձեր եղբայրներուն,

Եթէ կ'ուզէք երկրագունդի բոլոր մասերուն մէջ շահաբեր առեւտրի մը տիրանալ,

Դիմեցէք արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ ձեռագործներու եւ ձեւագիտութեան ծանօթ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ԵՐԱՄԵԱՆԻ ձեռագործի եւ դերձակութեան նորահաստատ արհեստանոցը, ուր ամէն պիտի հայթայթուի ամէն տեսակ գործ։

Նաեւ դիւրութիւն եւ հնարաւորութիւն ստեղծելու համար նիւթական միջոցներէ զուրկ մեր քոյրերու դերձակութեան արհեստին տիրանալուն, արհեստանոցի մէջ հիմնուած է կարի եւ ուսումնարան մը։ Ամենաբարձր դասընթացք մը ամենավերջին եւ արագ մեթոտով. ձեռագործ գիտցող բոլոր աղջիկները կրնան օգտուիլ այս բացառիկ պատեհութենէն եւ 3 ամսուան մէջ տիրանալ արհեստին։

Այս նոր արհեստանոցը կ'ընդունի նաեւ ապրստրոֆներ ամէն տեսակ ձեռագործներու եւ կարի եւ կը գտնացնէ ամենանուրբ նատակներն անգամ։

Ուրեմն հայ աղջիկներ, դիմեցէք անգամ մը այս նոր արհեստանոցը՝ Մաարաթ փողոց, մեծ մզկիթին դիմաց, «էլ Պայրաք» թերթի խմբագրատան տանիքի վարի յարկը եւ ամէն կերպով գոհացում պիտի գտնէք։

ԱՊԷԼ

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶԱՏՈՒՆ

Պէտք չէ երկիւղ մտնցնել որ ամենահարազատ եւ ճրագաբաշխ լուսանկարները «ԱՊԷԼ» ստորագրութիւնը կը կրեն։

Ուրեմն կ'ուզե՞ս ունենալ ամենաղծուարանաչ գեղարուեստ սէրերեն իսկ հիացնող տիպերի նկար մը, դիմէ ԱՊԷԼ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶԱՏՈՒՆԸ», եւ քանի սիրելիներուդ ու բարեկամներուդ համար պիտի ապահովես ամենաճաշակագին լիքատակի նուէրը։

Պաղդոկ ԼԻԲԱՆԱՆ Զահլէ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել մեր յարգելի լանապարհորդներուն որ, մասնաւորաբար հայ ընտանիքներու ոհացում տալու համար, մեր ճերկայ Պաղդոկ Լիբանանեն զատ եւ ասոր շատ մօտիկ, վարձած եմ եւ կերդուդ յարկաբաժին մը, օդասուն, բարձր եւ առողջ սպանիկ պայմաններ ով օժտուած, ուր ամէն դիւրութիւններ պիտի ընծայուին։

Յ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՀԱՅԵՐ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Նոր ստացած եմ ջուրի, օճառակի, օդիի եւ թելի գաւաթներ։ Նոյնպէս նոխ կերակուր տանելիք ամանեղեր լամբարներ, ճրագներ։

Կ'արժէ անգամ մը այցելել, համոզուելու համար։

ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՄՆՈՒՈՐ ԶԵՂՔ։

Ով որ կ'ուզէ հաստանիքի, հանգիստներու, պէտք եղած գաւաթ, պնակ եւայլն. վարձու կուտամ՝ փոքր վարձքով մը։

Խանութիս հասցէն.— Նոր փոստի տեղիին առջեւն դէպի վեր հանրակառքի գիծը երկար ղ ճամբուն ճիշտ անկիւնը աջ թեւի վրայ։

ԴԷՈՐԳ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Տպարան Ազատ

Յ. ՏԷՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ ԵՒ ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

Ոսկերիչներու շուկայ թիւ 101

Օժտուած է հայերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն բոլորովին նոր տառերով։

Կ'ստանձնէ տպագրական ամէն կարգի գործեր

Մասնաւոր գործ դիւրամատչելի գին

Հասցէ Imp. Azad Souk Raad Hani N. 101 Beyrouth

Դեղարան Խաղաղութեան

Pharmacie de la Paix

(Avenue Weygand)

ՅՈՎՍԷՓ ԱԼՀԱՅՕՅԵԱՆ

Մեր նշանաբանն է մաքրութիւն, արագութիւն եւ խղճմտութիւն. հոն կը գտնէք պատրաստի ամէն կարգի դեղեր, ցօրօկրաֆիք, փարֆիւմերիք եւ ակնոցի ճոխ մթերք։ Զգուշաւոր գին։

ԺԱՄԱԳՈՐԾ Գ. ԺԻՐԱԳՕ

ԿՈՒՐՕ ՓՈՂՈՑ, ՊԱՒՐՃԻ ՄՕՏ, ԹԻՒ 63

Ամէն տեսակ ժամացոյցներ կը նորոգուին խիստ դիւրամատչելի պայմաններով եւ կատարեալ բարեխղճութեամբ.

Կը ծախուին մեծ եւ պզտիկ բոլոր տեսակի ժամացոյցներ։ Կը գտնուին նաեւ մեծ բանակութեամբ ժամագործներու պիտոյքներ եւ գործիքներ։

Եթէ յիշատակելի ուներ մը գտնել կ'ուզէք՝ անգամ մը այցելեցէք այս ժամագործատունը։

ԼԱՔ. ԼՈՒՐԵՐ ԵՒ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԷՆԿԻՒՐԻԻՆ ՄԵԾ ՄԱՍԸ ՓՃԱՑԱԾ

— Էնկիւրիի մէկ մասը փճացաւ: Մօտ հազար տուն և ... ներ այրեցան։ Մեռեալներուն թիւը յայտնի չէ, ցարդ ... կներ հանուեցան փլատակներու տակէն։ Հրդեհը ծագ... ... բուն իսկ շուկայի կեդրոնէն։ Կրակը սեծ դժուարու... ... կարելի եղաւ մարել զօրքերու միջամտութեամբ։

ԼՈՒՐԵՐ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ

Աթէնք։—Էնկիւրիէն եկած լուրերու համաձայն յունական ... ... ցութիւնները դադրած են Թիւրքերու անտեղի տալիու... ... պատճառաւ։

Փիֆիսիայի մէջ Ազգատականներու խնդրին միջոցին Մ. ... ... ելոս վար հանեց կառավարութեան կատարած գործերը ... ... տումներ ըրաւ թէ ապագային Յունաստանը անճանաչե... ... ի դարձնէ։

Աթէնք։—Պոլսէն կը հաղորդեն թէ Թիւրք կառավարութիւ... ... պատրաստուի գրաւել յունական 2,500 կալուածներ։ ... ... մասուլը կը շարունակէ բուռն պայքար մը մղել յոյներ... ... հանդէպ և կը յանձնարարէ Էնկիւրիի որ անմիջապէս գը... ... անոնց ստացուածքները և կ'ամբաստանէ Յունաստանը ... պատճառ յունս Թիւրքը բանակցութեանց ձախողու... ... Մ. Բաբաս, յոյն դեսպանը, արձակուրդով պիտի մեկնի ... ... րիէն։

ԿԱԹՈԼԻԿ ՊՐՕՊԱԿԱՆՏԸ

Հռոմ.— Կաթոլիկ պրոպականտին պետ Սր. Տրակո հետա... ... աշարժ յայտարարութիւններ ըրաւ կաթոլիկութեան ... ... ծումի գործին շուրջ։

Վերջին շաբաթներու ընթացքին 46,000,000 իտալական ... ... աշխուեցաւ պրոպականտի գործին։ Այդ գումարը եկած ... ... տարիս ամէն կողմերէն։ Նուէրներու մեծ մասը կաթոլիկ ... ... նարութեանց կը յատկացուին։ Այս տարուան յաւելեալ ... ... ուտները թոյլ տուին աւելցնել Ասիական, Ափրիկեան, ... ֆրիկեան և Աւստրալեան միսիոնարութեանց նպաստները։

ԱԻՍՏՐԻՈՅ ՎԱՌՔԱՊԵՏԻՆ ԴԷՄ ՄԱՀԱՓՈՐՁ

Վիէննա.— Արտաքին գործոց նախարարութեան մէջ ան... ... տրելի դէպք մը տեղի ունեցաւ։ Այն պահուն որ վարչա... ... Մ. Ֆոն Սթէրի վեց տունէն կ'ելլէր, դէմը կեցած մարդ մը ... ... արուածեան քաշելով ուզեց անոր վրայ կրակել։ Հոն գտ... ... ղ ոստիկան մը յաջողեցաւ զէնքը ձեռքէն առնել և ձերբա... ... կայն, որ յայտարարեց թէ ուզած էր պարզապէս օդին ... ... ոշել վարչապետին ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար։ ... ... ւի նաև թէ ինքը մտադրած էր սպաննել նոխադ սհ ... ... ինքլուսը։

ՆԱԻԱՅԻՆ ԱՂԷՏՆԵՐ

Քօսթանցա.— Եգիպտական քարիւղատար նաւ մը Պաթու... ... քարիւղ բեռցուցած էր, պայթեցաւ Սև ծովուն մէջ։ Նա... ... ւերը որոնք երկիւղէն ըմբոստացած էին, չկրցան ազա... ... ատական գործը վարել։ Նաւը մասամբ մը այրեցաւ և մա... ... ա մը ընկղմեցաւ։ Նաւապետը և երեք նաւազ միայն կրը... ... ազատիլ և ռուսական շոգենաւ մը եկաւ։

Քօսթանցա.— Ի ռուսական «Վոլգա» շոգենաւը շրջուն ... ... ի մը զարնուելով ընկղմեցաւ։ Տրուած նշաններուն համա... ... ցարդ 31 հոգի խեղդուած են։

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ԵՒ ՊԱՐՏՔԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

Բարկզ.— Ծերակոյտի արտաքին գործոց յանձնաժողովը ... ... աւ զբաղիլ պարաքերու վաւերացման խնդրով, որ ծեր... ... ին առջև պիտի գայ խորհրդարանի քուէարկութենէն ետք։ ... ... եկաբեր նշանակութեան Մ. Վիքթոր Պէրար։ Յանձնաժո... ... համամիտ է որ Համաձայնութիւնը վաւերացու մասնաւոր ... ... մանագրով մը։

Հ. Մ. Ը. Մ.

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութի Մասնաճիւղի Վարչութիւնը ... ... ադիր է արդար մը կազմակերպել յառաջիկայ կիրակի 28 ... ... ին 1929ին Դէպի Ալէյ։ բոլոր փափաքող Սկաուտ անդամ ... ... և համակիր անդամներ կրնան մասնակցիլ։ մանրամաս... ... թիւնը յաջորդ թիւով։

23 Մայիս 1929 ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ

Այն կիւրիւնցի ուսանող—ուսանողուհիները, որոնք ... ... ունին Հայրենակցական Միութեան նիւթական և բարոյա... ... ն օժանդակութեան պէտք ունին, թող հաճին մինչև յա... ... Զիկալ Օգոստոս ամսոյն վերջը դիմել Հայրենակցական ... ... ութեան Վարչութեան, գրաւոր և ներփակուած նախորդ ... ... անի նիշերու ցանկը։ Յիշեալ թուականէն վերջ եղած դի... ... մները անսկատ կը մնան։

ԿԻՒՐԻՒՆԻ ՀԱՅՐ. ՄՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՔԹ. ԱՐԱՄ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

... ... ամանդ կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ առաջ 9–12 և կէսօրէ վերջ 2,30–5

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պատրաստ ունինք ամենալիկեան ամենաընտիր անկողնի և սեղա... ... ծածկոցներ և սաւաններ՝ անմրցելիօրէն ժան գիներով։ Ան... ... մ մը միայն փորձեցէք համոզուելու համար։

Դիմել Սարգիս Խաչատուրեանի։

Նոր հեռագրատան մօտ, Ուրուկուա փողոց թիւ 21։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԻՒՏԷՎԷՐԻ ՍՊԱՆՆԻՉԸ

Անշուշտ կը յիշեն մեր ընթերցողները Պէյրութի նշանաւոր Միւտէվէր ընտանիքէն Տօքթ. Միւտէվէրի սպանութեան պարագան, որ տակէ մօտ երկու և կէս տարի առաջ տեղի ունեցաւ՝ շատ խորհրդաւոր պարագաներու մէջ։

Սպաննիչը՝ Նէտիմ Մօսրին, կրցած էր փախչիլ և հակառակ ձեռք առնուած բոլոր միջոցներուն հնարաւոր չէր եղած անոր հետքին ճշտումը, մինչև որ ամիսներ յետոյ հարաւային Ամերիկայէն հասնող կարգ մը լուրեր, բոլոր կասկածները փոխադրեցին այդ կողմ։

Պէյրութէն մասնաւոր գաղտնի ոստիկաններ ղրկուեցան հարաւային Ամերիկա, որոնք ի մեծ ուրախութիւն Պէյրութի ոստիկանութեան և Միւտէվէրիպարագաներուն հաղորդեցին որ արդէն գտած են Նէտիմ Մօսրին և խոստովանեցուցած զինք իր գործած ոճրին համար։ Բարձր Դատարանը հարկ եղած բանակցութիւններէ վերջ, անոր ձերբակալման և Պէյրութ փոխադրելու կարգադրութիւնները ապահոված ըլլալով, 7 ամիս առաջ արդէն տեղական թերթերու մէջ յայտարարուեցաւ թէ Նէտիմ ձերբակալուած է և Պէյրութ կը բերուի։ Մինչև Մարսէյլ ընդ. Ապահովութեան պաշտօնեաներ ղրկուեցան, զայն բերելու համար։

Վերջապէս անցեալ շաբաթ Պէյրութ բերուեցաւ. կարծեցեալ Նէտիմը՝ չդիմակաց։ Շատ մեծ եղաւ զարմանքը զայն ճանչցողներուն, երբ տեսան որ ան Մուհամմէտ-Շաթթիս անուն Լիբանանցի մըն է, որ յիշեալ սպանութեան թուականէն շատ առաջ մեկնած է Պէյրութէն և որուն մայրը աւագուտրի կիներու բանտին բանտապետն է, իսկ հայրը՝ քաղաքապետական պաշտօնեայ մը։ Ասոր ձերբակալման և ամբաստանութեան իրաւ պատճառ ցոյց կը տրուի իր Ամերիկայի մէջ ըրած յայտարարութիւնը թէ՝ ինքը Նէտիմ Մօսրին է, որ սպաննած է Միւտէվէրը։ Միևնոյն ժամանակ ան չի կրնալով իր ինքնութիւնը ապացուցող փաստաթուղթեր ներկայացնել, բոլոր կասկածները իր վրայ հրաւիրած էր։

Մուհամմէտ Շաթթին, հոս, հարցաքննիչ դատաւորին ըրած յայտարարութեանց միջոցին, բոլորովին կուրանայ իր նման խոստովանութիւն մը ըրած ըլլալը։ Ան Սաադուտքի բանտը տարուած է և շատ խիստ հսկողութեան տակ կը գտնուի։

ԹԱՊԷԹՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Առջի օր Վերաքննիչատեսանը տաւ իր վճիռը փաստաբանական կաճառի ախորդնախագահ Մէթր Հապիպ Թապէթի ներեսփոխան Ճորճ Պէյ Թապէթի միջնորդի ունեցող գատաւորութեան։ Դատարանը մէկ շաբաթ բանտարկութեան և 300 ֆրանք տուգանքի կը դատապարտէ Ճորճ Պէյ Թապէթը, ընտրութեանց առեն Հապիպ Թապէթի դէմ ըրածնախատական վերաբերմունքին պատճառաւ։ Միևնոյն առեն 3 օր բանտարկութեան դատապարտուած է Նաթի էլ Խուրին, որ սոյն միջադէպին ընթացքին կ'ընկերանար Ճորճ Պէյ Թապէթին։

ԻՆԲՆԱՇԱՐԺԻ ԱՀԱՐԵԼԻ ԱՐԿԱԾ

Կիրակի օր Համմանայիէ Մուտէրէյ-ձէի միջև գերման հիւպատոսին վարիչը, երբ առանձին կը քշէր իր ինքնաշարժը, յանկարծ կառքը կը դադրեցնէ կը գլխոցի խորունկ անդունդի մը մէջ։ վարիչը կը մեռնի և ինքնաշարժը կտոր կտոր կ'ըլլայ։

Պ. ԼԱՎԱՍԹՐ ՀԱԼԷՊԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ

Բարձր Դոմիսէրութեան մամլոյ տեսուչ Պ. Լ. Լավասթրը, որ նոր վերադարձած էր Ֆրանսայէն, հալէպ մեկնած է։ Ուրախութեամբկը տեղեկանանք որ Պ. Լավասթրը Բ. Պ.ի կողմէ նշանակուած է իր հալէպի փոխանորդը Պ. Ըքքլիի տեղ, որ վերջնականապէս պիտի մեկնի Ֆրանսա։

Պ. Լավասթրի այս նոր պաշտօնը ուրախալի պարագայ մըն է մասնաւորաբար մեզ հայերուս համար, որովհետև ան ազնիւ և վեհանձն բարեկամ մըն է հայերուն։ Զանազան ասիթներով պատահութիւն ունեցած ենք ճանչնալու այդ հայասէր Ֆրանսացին և իր համակրալից վերաբերմունքը մեր ժողովուրդին հանդէպ։

Մեր ջերմին շնորհաւորութիւնները։

ՄԵՐ ԱՆԱՊԱՏԻ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ

Վերջերս Տէօրթ Եօլցի երիտասարդ մը պտտած է Տէր Զօրի անապատները, անցած է մինչև Տիարպէքիրի սահմաններն ու քրտական լեռները և գտած է կարգ մը բեկորներ հայ տարագրութենէն։

Ստորև կը հրատարակենք տեսուններու այդ բեկորներուն.—

1.— Զէյթունի գիւղերէն Նազարէթ Համբարձեան. իր հոր և մօր անունները չի յիշեր։

2.— Նիյտէցի մը (իր անունը չի յիշեր) մօր անունը Փէրուզ, հօր անունը Հայկ, հօրեղբայրը Մերսին կը գտնուի եղեր։

3.— Կէօքսիւնի Ֆիրէհ գիւղէն Սիրուն, եղբօր անունը Յակոբ, հօր անունը Մարտիրոս, մօր անունը Անաղրդ։

4.— Թօմարզայի Մանուկ, հօրը անունը Արթին, եղբայրը Արրահամ։

5. Արվազի Կէրվէ գիւղէն Սիրուն, հայրը Մկրտիչ Գոտոզեան, եղբայրը Ներսէս, մայրը Օրսոսիկ։

6.— Պրուսայի Կիւրէղ գիւղէն Էմվարդ, հայրը կօչկակար Արրահամ, մայրը Սրբուհի, եղբայրը Սերովբէ, քոյրը Ջովաննա. քրոջ ամուսինը գայլոնը Եազուլ։

7.— Աֆիոն Գարահիսարէն Շանտուր Թօքթլեան, հօր անունը Դաւիթ, մայրը Մանուկ։

8.— Խարբերդի Վանան. եղբայրները Արթին և Պօղոս. քոյրը Խարբերդ գպրոց մնացած է եղեր։

9.— Խարբերդի գըլուղէն Իսահակ, հայրը Առատուր, մայրը Սրբուհի, մեծ քոյրը Վարդուհի։

10. Խարբերդցի Յակոբ, հայրը Վանէս, հօրեղբայրը Գարեգին (Ամերիկա), միւս հօրեղբայրը դարձեալ Ամերիկա. մայրը Անիկ, քոյրը Ազնիւ։

11.— Թէքիրտաղցի Միհրան, հայրը Օնոնիկ (երկաթագործ) մայրը Գայանէ։

Այս անունները մեզ յանձնող Տէօրթ Եօլցի երիտասարդը կը յայտնէ որ՝ ինք պիտի կրնայ այս տեսուններէն ուղղակի փոխադրել Պէյրութ, որով աւելի մանրամասնութեանց համար պէտք է դիմել վրանաքաղաք Արժանապատիւ Տ. Թորոս Մաճարեանի։

ՆՈՐ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԵՐԹ ՄԸ

Կ'իմանանք որ մօտ օրէն պիտի սկսի հրատարակութիւնը «La Concorde» անուն ֆրանսերէն թերթի մը, 8 էջ ծաւալով և պիտի ծառայէ Լիբանանի և Սիւրիոյ հայերու շահերուն պաշտպանութեան։ Կ'իմանանք նաև որ սոյն թերթի խմբագրապետութիւնը պիտի վարէ մեր աշխատակից Պ. Վանան Մանուէլեան և Պէյրութի հայազգի համակրելի երեսփոխան Մէթր Ապտալլա Իսմագ պիտի ստանձնէ անոր հովանաւորութիւնը։

Կ'ըսուի նաև թէ՝ տիար Տօքթ. Մ. Հայրապետեան պիտի ստանձնէ սոյն թերթի պատասխանատու տրնօրէնութիւնը և ուրիշ կարգ մը երիտասարդ հայ մասնաւորականներ մաս պիտի կազմեն խմբագրական մարմնին և վարչութեան։

Կը յուսանք որ մեր ժողովուրդը պիտի քաջալերէ այս ձեռնարկը, որուն անհրաժեշտութիւնը չատոնց զգալի եղած է մանաւանդ այս պայմանին մէջ։

Շնորհաւորելով հանդերձ այս ազգօգուտ ձեռնարկի հեղինակները, կը մաղթենք որ յաջողութեամբ պահպանի իրենց ծրագիրը։

ՇԷՆԿ ԶԷՆԿ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Զինանշանաւոր գրագէտ Պ. Շէնկ Զէնկ քանի մը օրէ իվեր կը գտնուի պէյրութ։ Ան առաջնակարգ Փրոֆէսօրներէն մէկն է Սորպոնի համալսարանի։ միևնոյն ժամանակ Ան կ'աշխատակցի «Նուվէլ Լիթերէր» և «Իսթերն Ճիսէլլանի» թերթերուն։ համալսարանի կողմէ մասնաւորաբար զրկուած է արեւելք, ուսումնասիրելու համար։ Ան ամիս մը մնացած է Եգիպտոս։

ՎԵՀԱՓԱՌԸ ԿԸ ՊՏՏԻ

Վեհափառ քանի մը օրէ իվեր պատրաստ մը կատարելու համար, հանկարծ մեկնած է Գերբրդ—Հան, ուրկէ պիտի անցնի Ամբդ և Ստուգ—Օլուգ՝ հայկական ամառանոցները։

ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԱԶԴԱԿ

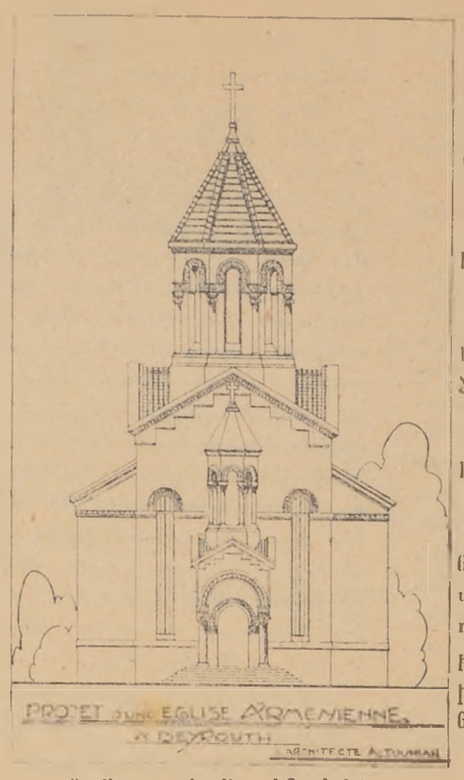

Բրմէլլ թաղի մէջ շինուելիք եկեղեցիի յատակագիծը

ԲՐՄԷԼԼ ԹԱՂԻՆ ՄԷՋ ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՊԻՏԻ ՇԻՆՈՒԻ

Ինչպէս ասկէ առաջ գրած էինք, Պ. Խալիլ Պէտէվին իր Բէյէյլի մէջ ունեցած կալուածներէն հայերուն պիտի նուիրէր եկեղեցիի մը համար պէտք եղած հողը։ Բացի այդ Պ. Պէտէվին խոստացած է նաև հոգալ ամբողջական ծախքը եկեղեցիի չորս սիւներուն, որոնք պիտի շինուին երկրաչափական և ճարտարարուեստի տուեալներու համաձայն։

Բրմէլլի թաղեցիները քաջալերուած օտարի մը կողմէ եղած այս քաջալերական խոստումէն և զոհողութենէն, իրենց մէջէն ընտրած են յանձնախումբ մը և որոշած բակրսիլ եկեղեցիի շինութեան։ Յանձնախումբը անմիջապէս գործի ձեռնարկելով դիմած է Ազգ. վարչութեան և ստացած համապատասխան արտօնութիւնը։

Երկրաչափ Պ. Մ. Ալթունեան սիրայօժար ընդունած է պատրաստութիւնը եկեղեցիի յատակագծին, և բացի այդ խոստացած է զեկավարել ամբողջ շինութիւնը՝ առանց վարձատրութեան։ Պ. Սաատին յանձն առած է ամբողջ ներքին բարեզարդութիւնները (նկար) և գծագրութեան վերաբերեալ գործերը, նմանապէս առանց վարձատրութեան։ Իսկ թաղեցիները որոշած են, առանց բացառութեան կամ 5ական ս. ոսկի տալ և կամ ալ այդ գումարին համապատասխան աշխատանք տրամադրել։

Այժմ Յանձնախումբը որոշած է կարգ մը նուիրատուութեան տոմսակներ հրապարակել՝ երեք լեզուներով, որոնք առաւելապէս պիտի ծախսուին տեղացիներուն և օտարներուն։

Կը շնորհաւորենք Բրմէլլ թաղի մեր հայրենակիցները և յաջողութիւն կը մաղթենք։

Եթէ միևնոյն ինքնավստահութեամբ և համարձակութեամբ գործի սկսին Էչրէֆիէի մեր հայրենակիցները, վստահ ենք որ իրենք ալ յաջողութիւն պիտի գտնէ։

ՀԵՐՔՈՒՄ ՄԸ

Քէլէկեան—Սիսուան Որբանոցի Տնօրէնութեան կողմէ հրատարակութեան խնդրանքով մեզ ղրկուած է հետեւեալ հերքում-նամակը.—

Պատուարժան Խմբագրութիւն «Էլիբանան» թերթի

Գ.Ատ

Ստացած ենք Ձեր 18 Յուլիս թուակիր նամակը, որը չատ հեռու կը մնայ մեր 10 և 17 Յուլիս ամսաթիւ պաշտօնագրերուն իրական պատասխանն ըլլալէ։ Պ. Ծառուկեանի հետ ունեցած ձեր անհատական խնդիրներէն աւելի, մեզ հետաքրքրողը յիշեալին պաշտօնին նկատմամբ ձեր 6 Յուլիս ամսաթիւ թերթին մէջ երևցած հրատարակութիւնն է, որուն արդարացնող ոչ մէկ փաստ ցարդ չի կրցաք մեր տրամադրութեան տակ դնելու, որպէսզի հարկ եղած քննութեան ձեռնարկէինք։ Ձեր այս խուսափումը, և մանաւանդ Պ. Ծառուկեանի հետ ունեցած ձեր կրկնակ միջադէպերէն կեզրակացնենք որ, եղած վերագրումը պարզապէս զըրպարտութիւն մ'էմեր պաշտօնեային նկատմամբ։ Մղուած սոսկ անհատական հաշիւներէ, առանց փաստացի տուեալներ ունենալու ի ձեռին, Ազգային պաշտօնեայի մը նկատմամբ անհիմն վերագրումներ ընելը նիզ ուղղամտութեան և պարկեշտութեան հակառակ կը գտնենք։ Եթէ Պ. Ծառուկեանի կողմէ անիրաւուած էիք, կրնայիք իր առեւնին Տեսչութեանս բողոքել, և պարտ ու պատշաճ գոհացումը կը ստանայիք անկասկած։

Հանրութիւնը լուսաբանելու համար, կը խնդրէինք որ հաճիք ներկայս իբր հերքմնագիր նոյնութեամբ հրատարակել ձեր թերթին յառաջիկայ թիւով, որուն մէկ պատճէնն ալ ղրկած ենք տեղւոյս «Ազգակ» թերթի խմբագրութեան, հրատարակութեան խնդրանքով։

Յարգանքով

Ղ. ՂԱԼԻԿԵԱՆ

Տեսուչ

ՄՏՔԻ ԹԻԹԵՐ

Չեն ասուիր անոնք՝ որոնք թերութիւն ունին. բայց կասուին երբ առաքինութիւն չունին։

—o—

Միայն մեծ մարդիկն են որ մեծ թերութիւններ կունենան։

—o—

Առաքինութիւնը չիպիտի կրնար լառաջդիմել, եթէ սնափառութիւնը չընկերանար անոր։

—o—

Իրապես պատուաւոր մարդը այն է՝ որ ոչ մեկ բանէ կը ամչնայ։

—o—

Խենդութիւնը մեզ ամէն ժամանակ եւ ամէն տարիքի մէջ կը հեռապրնդէ. իսկ եթէ մեկը խելացի կերեւի, պատճառը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ, խենդութիւնը իր տարիքին եւ իր հարստութեան համապատասխանած է։

—o—

Այն որ առանց խենդութեան կ'ապրի կարծուածին չափ ալ խելացի չէ։

—o—

Շատ մը մարդիկ կը նմանին վատվիլներու (երգախառն քաջերախաղ) որոնք կերգուին ժամանակ մը միայն։

—o—

Այնքան վստանգաւոր չէ չարութիւնը շատ մը մարդոց, քան անոնց բարութիւնը։

—o—

Ամենամեծ վարդապետութիւնը ամէն բանի արժէքը գիտնալու մէջն է.

—o—

Կեղծաւորութիւնը պատիւ մըն է որ թերութիւնը կը փոխէ առաքինութեան։

—o—

Հպարտութիւնը չի պարտիր, իսկ անձնասիրութիւնը չի վնարեր։

—o—

Իր վարպետութիւնը պահելը մեծ վարպետութիւն մըն է։

—o—

Մեծանձնութիւնը ամէն բան կարժէ՝ ամէն բան ունենալու համար։

—o—

Շանը թէ առաքինութիւն եւ թէ թերութիւն կրնայ կատարել յաջողելու համար։

—o—

Խոնարհութիւնը տեսակ մը կեղծ հպատակութիւն է, որ կը ծառայէ ուրիշները հպատակեցնելու։

—o—

Ծանրախոհ ըլլալը մարմնոյ գաղտնիքն է՝ հնարուած մտքի տկարութիւնները ծածկելու։

—o—

Դատաձեւնութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ տալու սնափառութիւնը, որը՝ աւելի լաւ կը սիրենք քան միւսը։

—o—

Գթութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ մեր ցաւերուն զգացումը ուրիշներու ցաւերուն մէջ. նարտար նախատեսութիւն մը մեր իյնալիք դժբախտութեանց, իսկ թէ ուրիշներուն կօգնենք որպէսզի նման պարագայի մը մէջ մեզ օգնեն։

—o—

Չի կայ մարդ որ կարենայ ցգիտնալ թէ որ ասիճանի գեղութիւն է բրածը։

—o—

Բացակայութիւնը կը նուազեցնէ նոնիմ կիրքերը եւ կ'աւելցնէ մեծերը, ինչպէս հովը կը մարէ մոմը եւ կը վառէ կրակը։

—o—

Անկարելի է սիրել երկրորդ անգամ՝ ինչ որ վերջնականապէս դադրեցուցած ենք սիրելէ։

Հաւաքեց ԱՐՏԷՄԻՍ

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

Նոր Աշխարհագրութիւն Սիւրիա եւ Դրացի Երկիրներ

ԲՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Կազմեց՝ Ղ. ՉԱՐԸԳ

Բուն նիւթին անցնելէ առաջ, կը իսրտինք թէ օգտակարութենէ զուրկ չըլլար, ընել հակիրճ և ամփոփ տեսութիւն մը Աշխարհագրութեան ծագման և զանազան շրջաններու անոր մեթոտներու կիրարկման մասին։

Կոմինիոս, առաջին անգամ, ծրագրավորի մէջ աշխարհագրական գիտութիւններ ընել տալու կարեւորութեան վրայ ուշադրութիւն հրաւիրեց։ Հայրենագիտութեան համար Ռայէր պահանջեց գպրոցական շրջագայութիւններ նախապատրաստուած ծրագիրներով։ Պիւտիստ Բաքօն՝ ծննդավայրի ուրուագիծը։ Պիւտիստներն աշխարհագրութիւնն իբրեւ ինքնուրոյն առարկայ մուտցուցին իրենց դպրոցներու դասընթացքներու մէջ և հայրենագիտութեան առանձին նշանակութիւն տուին։ Ֆիլանթրոպիստները Ռուսոյի հետ համադրական ընթացքը մտցուցին դաստիարակութեան մէջ՝ հայրենի երկրէն սկսելով և հետզհետէ ընդարձակելով հորիզոնը։

Հայրենագիտութեան և աշխարհագրութեան մեթոտի վրայ հիմնական ազդեցութիւն ունեցաւ աշխարհագիր Ռիտտէր իր աշխարհագրական աւարկաներու փոխադարձ ազդեցութեան տեսութիւնով։ Պեսթալոցզին իր աշակերտներու հետ անոր հետեւորդ եղաւ և յետոյ իր դպրոցին մէջ կատարելագործեց այս սիստէմը։

Իգէրտէնում անոր աշակերտները ծննդավայրի կաւէ Ռելիէֆ քարտէսը շինեցին։

Ֆինգերը 1814ին հրատարակեց իր «Հայրենագիտութիւն»ը, որ յետոյ Մացատը հետզհետէ բարեփոխելով ու լրացնելով հրատարակեց։

Վերջին անգամ այս գիրքը լոյս տեսաւ 1900ին. այս գիրքի հայանագիտութիւնը [illegible] բերեւ նախաբաւիղ աշխարհագրութիւն։

Լատոյ, Բաքաղոմէյ և Պիլց հետեւեցան նոյն շաւիղին. իսկ Ցիլլէր իր դպրոցով, Քերի հետ, հայրենագիտութիւնն ընդունած են իբրեւ սկզբունք։

Առանց ընդդէմ են Մաթեզիուսը, Մացատը, Շուլցէն։

Պեսթալոցզիին մեթոտը խիստ մեքենայական էր. ան այբուբենական կարգով անունները արտագրել ու անգիր սերտել կուտար։ Պեսթալոցզիին իտէան շատ բեղմնաւոր եղաւ։ Իրեն հետեւեցան Տոբլէրն ու Հենեկը, ապա Հարնիշն ու Գիստէրվեգը։ Հարնիշը կը փորձէր բոլոր ուսումնական իրերն ու երեւոյթները աշխարհագրութեան մէջ ամփոփել։ Ան, պատմութեան ու բնական գիտութիւններու յենակէտը աշխարհագրութիւնը կը համարէր։ Դիստէրվեգի 1840ին հրատարակած մասնամասնի իքական աշխարհագրութիւնն, ուսուցիչներու համար գնահատելի, հանրաճանաչելի ձեռնարկ դարձաւ։ Ժանկավարժութեան պատմութեան մէջ առանձին ուշադրութեան արժանացած է։

Հերբարտի համար աշխարհագրութիւնը զուգորդող (associirende) գիտութիւն էր։ Ան, առանձնապէս ուշադրութեան առաւ աշխարհագրութեան և պատմութեան սերտ առնչութիւնը։

Անվիճելի փաստ է թէ աշխարհագրութեան նախաշաւիղը Հայրենագիտութիւնն է։

Առանց ծննդավայրին ու մօտաւոր հայրենիքէն ստացած անմիջական խոր տպաւորութիւններու՝ հիմնաւոր աշխարհագրական գիտութիւն անհնարին է ձեռք բերել։

Աշխարհագրութեան էական նպատակն է, այս կամ այն երկրի կուլտուրայի պայմաններու ճկարագրութիւնը. ամէն մէկ ժամանակակից կուլտուրա պատմական անցեալէն ստացած մէկ բարդ ժառանգութիւն է։

Աշխարհագրութեան դասընթացքը հետեւելով պատմութենը պէտք է իր մասնագիտական միութիւններու ամբողջութիւնը պահպանէ։

Աշխարհագրութեան մասնագէտները կ'ընդունին աշխարհագրութեան համար բազադրեալ—պատմական (kultur-historishe) կամ բաղադրիչ (combininende) ընթացքը և կը մերժեն վերլուծականը։

Առանց մանրամասնութեանց մէջ [illegible] «մօտէն դէպի հեռուն» սկզբունքով։

Ամէն երկիր, որքան ալ փոքր ըլլայ, հետեւեալ տեսակէտներով կարելի է քննութեան առնել։ 1. Աշխարհագրական դիրք։ 2. Շերտերու հորիզոնական պատկեր, 3. Երկրաբանական կազմը կամ շինը, 4. Շերտերու ուղղահայեաց պատկեր, 5. Ջուրերը, 6. Կլիման, 7. Բոյսերը, 8. Կենդանիները, 9. Մարդաբնակչութիւնը։

Գերման աշխարհագէտ Ռիտտէրն էր, որ հիմք դրաւ համեմատական աշխարհագրութեան։

Ուսուցման հոգեբանական ընթացքին աշխարհագրութեան մէջ նախ պէտք է գտնուիլի վրայ ընդհանուր հայեացք ձգել, ապա խորացուցիչ մանրամասնութիւններու մէջ և վերջապէս պէտք է ամբողջ պատկերն իր մասերամասնութիւնով ներկայացնել երեւակայութեան մէջ։

Եթէ չենք սխալիր, Սիբիրոյ և Լիբանանի հայ դպրոցներուն համար այս առաջին անգամն է որ Ղ. Չարըգ հայ լեզուով «Նոր Աշխարհագրութիւն Սիւրիա եւ դրացի երկիրներ» անուն դասագիրք մը կազմեց 62 (վաթսուն երկու) էջերէ բաղկացած, լաւ թուղթով, պատկերազարդ այս դասագիրքը՝ ուսի սահուն և գիւրընթացի ոճ և մանկավարժական մեթոտ։

Ղ. Չարըգ, Սիբիրոյ պատմական շրջանները պատկերացուցած է յաջող, աւելորդ չէր նաև յիշել Պէյրութի քարափի շինութիւնը (1825) որ զուտ եւրոպական ճանգամանք մը տուած է անոր։ Լաւ կ'ըլլար եթէ յիշատակուէր Պէյրութի պատմական հին անունը Բերիտոն և այդ անուան յորջորջման մասին տրուէր քիչ շատ ծանօթութիւններ։

Աշխարհագրական և պատմական լայն տեղեկութիւններ կը պակսին Պարատայի դեղեցիկ հովիտին մէջ կատարուած երբեմնի Ուամեանց մայրաքաղաքին հին եւ մեծափարթամ Դամասկոսի մասին։ Կարեւոր էր որ յիշուէր Տիբերիոյ ջերմուկները, որոնք գուցէ աշխարհի առաջին ջերմուկներն են, բուժիչ յատկութեան տեսակէտով։ Կը խորհինք որ աւելորդ չէր ըլլար եթէ խօսուէր տեղի ունեցած երկրաշարժերու մասին. Սիբիրան քանի քանի անգամներ աւերող երկրաշարժներու յանախութիւնը կը հաստատէ թէ այնտեղ երկրիս կեղեւը անհաւատ խախտում մը ունեցած է։

Հոմս—Եմիսոս և Համա—Եպիփանի հին պատմական անուններու յիշատակութիւնը ընել օգտակար թենէ զերծ չի պիտի ըլլար։

Սիբիրոյ և Լիբանանի գլխաւոր քաղաքներու (մասնաւորապէս, Պէյրութի, Իսկէնտէրունի, Անտիոքի, Հալէպի և Սիբիրոյ ու Լիբանանի դրացի կարգ մը քաղաքներու) մասին [illegible] ծանօթութիւններու պէտք կար։

[illegible] մը, տպագրութեան ատեն սրբագրելի փոքրիկ թերութիւններ սակայն չեն նսեմացներ գործին արժէքը.

Ղ. Չարըգի օգտակար այս ձեռնարկը ամէն պարագայի մէջ կուգայ մեծ պակաս մը լրացնել Սիբիրոյ և Լիբանանի հայ վարժարաններէն ներս և արժանի է գնահատութեան ու քաջալերութեան և իբրեւ դասագիրք գործածութեան։

Մեծ առաքինութիւն է գիտնալ գնահատել արժէքները և քաջալերել հեղինակները։

ԴՐ. Գ. ԳՈՒՏՈՒԼԵԱՆ

ՆԻԼԸ ԻՍԹ ՎԵՐՋ ԿՈՒՏԱՅ ԻՐ ՀՈՒՊԱՔԱՒՄՆԵՐՈՒՆ

ՏՕՔԹ. ՃԷՅՄՍ Լ. ՊԱՐԹԸՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նիլը Իսթ Բիլիֆի խնամակալ ժողովին առենապետ Տօքթ. Ճէյմս Լ. Պարթըն յայտարարած է թէ Նիլը Իսթ Բիլիֆի Ամերիկեան համազգային հանգանակութիւնները այլեւս պիտի չշարունակուին։

Տօքթ. Պարթըն յայտնած է թէ այս որոշումը տրուած է այն հաւատքով որ պատերազմի աւերները դարմանելու և յետ-պատերազմեան վերաշինական աշխատանքներու համար եղած հանգանակութեանց շրջանին պէտք է վերջ տալ։

Տօքթ. Պարթըն ըսած է թէ Նիլը Իսթ Բիլիֆը Յունուար ամսուն իրեն նպատակ դրաւ իր խնամքին ներքեւ եղած 20,000 հոգիին համար 2,000,000 տոլար հանգանակել, բայց այս գումարը տակաւին մօտ 500,000 տոլար պակաս մը ունի։ Այսու հանդերձ հրամանագրկուած է դադրեցնել հանգանակութիւնները։

ՔԱՆԻ՞ ՄԻԼԻՈՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿԱԾ Է ՆԻԼԸ ԻՍԹ

Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցը կազմուեցաւ 1915-ին, ուրեմն ի վեր, մինչև 1929 Յունիս 30, հանգանակած է 108,655,633 տոլար 93 ս.։

Կազմակերպութիւնը գործած է Ռուսիոյ, Հայաստանի, Պարսկաստանի, Թիւրքիոյ, Սիբիրիոյ և Յունաստանի մէջ, ուր հաստատած և կազմաւորած է 30 հիւանդանոց, և իր սրբանոցներն ու դպրոցները ընդունած է 132,552 տղաք։ Տօքթ. Պարթընի տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ սովի շրջաններուն Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցը սնուցած է 12,500,000 հոգի և 6,000,000 հոգի ալ ստացած են բժշկական օգնութիւն։

Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցը Ամերիկեան կառավարութեան պիտի վերադարձնէ իր Ա. ազանձնասիրումներու հրամարատ[illegible] եռ վերջին քիմիկէսի ատեն բաժնած կ'ըլլայ։

ՀԵՐԲՈՒՄ ՄԸ

Զարմանքով լսեցի որ Պէյրութ հրատարակուող «Վիրանան» թերթի անցեալ չորեքշաբթի թիւերէն մէկուն մէջ, Ս. Նշան եկեղեցւոյ Նորընտիր Թաղականութեան անդամներու դիմումին մէջ իմ անուս ալ յիշատակուած է։

Այսու կուգամ յայտարարելու որ ես օրին ներկայացուցած եմ հրաժարականս պատկան մարմնին։

ՏՕՔԹ. Ճ. ԳՕՆԵԱԼԵԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Եգիպտոսի «Էնֆորմասիօն» թերթի խմբագիրը որ այժմ Լիբանան կը գտնուի հետեւեալը կը գրէ Լիբանանի մասին իր թերթին մէջ։

Ֆրանսական հոգատարութեան ենթարկուած Սիւրիոյ համայն բնակչութիւնը կը հաշուի 2,435,000 որուն մէկ ու կէս միլիոնը Սիւրիական պետութեանց, 600,000ը Լիբանանի հանրապետութեան, 275,000ը Այէվիներու երկրին և 60,000ը ճէպել Տիւրզիի մէջ կը գտնուի։

Այս բնակչութիւնը կը բաժնուի մօտ քսան կրօնական խմբակցութեանց, որոնք կը պատկանին ութ գլխաւոր միաստուածեան ճիւղերուն — քրիստոնեայ, իսլամ և հրեայ։ Թիւով իսլամները ամենաշատն են իրենց 1,650,000 դնակիչներով, որոնցմէ 1,535,000ը Սիւնիի և 115,000ը Շիա (Մէթուալի)։ Առոնցմէ կոտրը կուգան իրենց կարեւորութեամբ Անսարիէիները (Nosairis) 348,000, կաթոլիկները 310,000 ազգ-կաթոլիկ քրիստոնեաները 250,000 (որոնցմէ յոյն օրթոտոքս 150,000), Տիւրզիները 105,000։ Իսմայիլակ տները 18-000, հրեաները 17,000 և ուրիշներ՝ 40,000։

Ինչպէս կը տեսնուի եթէ չորս պատութիւնները իրարու հետ ճուլուէին միակ դաշնակցութիւն մը կազմելու համար, իսլամները բացարձակ մեծամասնութիւն ունենալու, երկրին կառավարութիւնը իրենց ձեռք պիտի առնէին։ Ասոնք ինչու Լիբանանցիները ամէն գնով կ'ուզեն անկախ հանրապետութիւն մը ունենալ։

Այս պայմաններուն ներքեւ սիւրիական միութիւն անհնար է և միայն բռնադատութեան ներքեւ կրնայ կազմուիլ։ Ու այդ պարագային Լիբանանը պիտի վերածուէր զմոնքի մը՝ ուր իսլամները և քրիստոնեաները անվերջ պայքարի մը գիրար պիտի բզկտէին։ Առելութիւնը որ կը բաժնէ հոն ապրող կիսպուսլմանն ամենէն վայրագ տեսակէն է։ Ասանց օտար ուժի մը [illegible] կրնայ մարիլ։ Մասնակցութիւնը՝ իր բովանդակ արտայիսքներու մէջ։ Այդ առելութիւնը անհետացնելու համար, հարկ պիտի ըլլար ամէն բանէ առաջ զանոնք միջամուխ չընել քաղաքականութեան և պէտք չէ որ զանոնք մարդն ընտրական պայքարներու։ Միայն խելացի վարչութեամբ մը, արագ և բացարձակապէս անկողմնակալ կարելի պիտի ըլլար խաղաղեցնել հոգիները և իրարու մերձեցնել սիրտերը։ Եւ այդ վարչութիւնը կրնայ տալ, չնքզլինք ամենէն վեր և ամէն հաւատքներէն անկախ բռնելով։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

Ինչպէս որ «Ազդակ»ի նախորդ թիւով ծանուցուած էր, վարչութիւնս որոշած է դէպի Այէյ արշաւ-պտոյտ մը կազմակերպել վաղը Կիրակի 28 Յուլիս, 1929ին։ Այս տարի կազմուած յանձնախումբի գիտութիւն անդամներուն, տեսնելիները մեզ կը հաղորդէ։

1.— Իրր բանակումի վայր ընտրուած է Այն-Պիշգէյը, որ Ալէյի չորրդ ջրաչատ և գեղեցիկ տեղն է։

2.— Արշաւախումբը համապատասխան կերակրի լուսցոց կիրակի, ժամը 12,30ին։

3.— Հաւաքումի ժամադրավայր որոշուած է Ֆըրն-էլ-Շըպպէք թրամվայի վերջին կայարանը։

4.— Մասնակցողները պէտք որոշեալ կիրակի, ժամը 12ին, իրենց օրուան պաշարներով, ժամադրավայր ներկայ գտնուին։

Միութեանս գործոն թէ հանդիսիկ անդամներ՝ կը հրաւիրենք ձեր բոլորդ ալ մասնակցիլ այս հաճոյալի պտոյտին։

Յիշեցէ՛ք թէ՝ ճանաչի լաւագոյն յիշատակները կը կազմուին ընդարձակ զուարթ շրջանակներու մէջ և նախընտրեցէ՛ք բարձունքներ ջինջ օդնուշաբաշ կանգնէ՝ զաղթեցուն հեղձուցիչ ու ձանձրալի կանգնէն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Հ. Մ. Ը.ի Պէյրութ
Մասնաճիւղին

27 Յուլիս, 1929

... Լիբանան իր կարգ մը կերով Զուիցերիան կը յիշեցնէ։ Ան արեւելցիներու համար հրապուրիչ վայր մը կրնայ ըլլալ։ մանաւորապէս եկիպտացիներուն համար, որ ամառները քիչ մը զովութիւն կը փնտռեն։

... Երկիրը առ հասարակ քարքարոտ է։ Ան չունի անհրաժեշտ ջրցները իր ուրոյն պիւտճէով մը պահելու համար։ Ու Լիբանան թող իր բովանդակ ասիրութեամբը ձգի ըլլալ [illegible] տրուերը Հուրցերրան, [illegible] միայն պիտի կրնայ իրագործուիլ կարելի եղած և իրեն թոյլատրուած յոյսը։ Անկէ զատ, պարզապէս անգութ յուսախաբութիւն կ'ապասէ իրեն՝ ժանաւանդ եթէ մասի քաղաքականութիւն ընդունի։

ՎԱՐՉՈՒ ՍԵՆԵԱԿ

Օգտաւէտ և լուսաւոր սենեակ մը, ճիշտ Պապ-Իսրիսի կեդրոնի վրայ, վարձու է։

Դիմել «Ազդակ»ի Վարչութիւն։

ՏՈՒԼԻՔ ՁԵՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

ԱԶԴԱԿ

ՀԱԶԴԱԿ-Ի ՊԱՏՈՒՍՏՔԵՐԸ

ՌՕԶԼԱՆՏԻ ՃԱՄԲԱՆ

Ա.

Բժիշկ Պրէօնուա որ գրան առջև իր երկու պաշտօնակիցները ճամբու կը դնէր, վերջին անգամ մըն ալ հարցուց անոնց.

— Ուրեմն... ուրիշ ճար չկայ։

Երկու բժիշկները իրարու նայեցան կարծես զիրար վկայութեան կանչելու համար այդպիսի հարցման մը անտեղիութեան, և տարեցը համբերութեամբ պատասխանեց.

— Շիճուկի երկու ներարկումները ապարդիւն մնացին։ Ուրիշ ոչինչ կրնանք ընել բարեկամս։

— Ոչինչ... կը կարծէ՞ք թէ տղան դեռ երկար ատեն ապրի։

— Երկար ատե՞ն, կրկնեց կրտսերը զարմանքով, կրեթէ հեղնութեամբ։

— Այսինքն, քանի մը ժամ։

— Քանի մը ժամ, այո, թերեւս։

— Չի գիտցուիր աւելցուց տարեցը որ փորձառաբար աւելի զգոյշ էր։ Ամէն պարագայի տակ չի պիտի տառապի։

— Շնորհակալ եմ պարոններ այդքան հեռուէն եկած ըլլալնուդ, մրմնջեց բժիշկ Պրէօնուա, մինչ իր երկու պաշտօնակիցները զիրենք սպասող սահնակին տաք ծածկոցներուն ներքև կը տեղաւորուէին։

Արդէն իրենցմէ մին ժամացոյցը կը հանէր քաղաք հասնելիք ժամերնին ճշդելու համար։ Ծնունդի իրիկունը չէր մտիկ ընտանեկանաբոյ որ բոլորին ներկայութիւնը կը պահանջէ։ Ջորիները, երասանակները զգալով՝ շտկուեցան, ճամբայ ելան, սկսան ընդոստ երթալ ու բժիշկ Պրէօնուա սեմին վրայ անշարժ, քար կտրած, վայրկեան մը բոժոժներու միօրինակ աղմուկը լսեց։ Կը հեռանար սահնակը ձիւնածածկ ճամբէն իր յոյսն ալ հետը տանելով։

Մահամերձին սենեակը վերադառնալէ առաջ բժիշկը իր աշխատութեան խուցը մտաւ։ Հոն աճապարանքով գրբեր թղթատեց, եռ հրեց. փորձեց ինքնամփոփուիլ գիտութենէն զատ մը, զայրոյթ մը կորցնելու յոյսով։ Օրը կը տարամէջ։ Անկիւնի պատուհանէն կը տեսնուէին, ապրիլ Պոֆորի հին գիւղակը իր աշտարակաւոր տուներով և նեղ փողոցներով, Տօրոնի վրայ ձգուած կամուրջով. անդին, տխուր վայրանոցներ մը, ձիւնապատ եղեւիններու զանիվայր մը։ Ինչ, ի՞նչ ընելու եկած էր Սավոյայի այդ կորսուած գիւղին մէջ։ Քանի մը վայրկեանէն ինչպէս կը պատահի եղերական պարագաներու մէջ որ կեանքն ուղիղ կը խուժէ, ան իր վերջին տարիները ամփոփեց։ Կարօտութենն էր կառավարած իր կեանքը. չի կառավարէր նա միթէ կեանքերը մարդոցմէ շատերուն։ Երիտասարդ ու առանց հարստութեան ամուսնացած ըլլալուն՝ չէր կրցած սեծ քաղաքի մը մէջ սպասել յաջողութիւններու սկիզբները շատ դանդաղօրէն քակուող շարքին։ Պոֆորի գաւառակը տասը տարիէ ի վեր լքուած էր բժիշկներէ։ Ով պիտի ուզէր իր երիտասարդութիւնը թաղել այդ խիստ կլիմայով անկիւնը, ուր երկարատև ձմեռները չէին համակեր ամառներու շատ կարճատև գեղեցկութեան հետ, ուր գիւղացիներն էին թէպէտ աշխատասէր ու պարկեշտ, այլ սակայն կոպիտ ու տգէտ։ Ու ի զուր քաղաքակրթութիւնը, նպաստ մը կուտար մանկամահը կասեցնելու նպատակաւ։ Այս նպաստը, մրցակցութեան չգոյութիւնը ապրուստի ժամանութիւնը, և դեռ շատ մը օգտակար նկատումներ պատճառ եղած էին բժիշկ Պրէօնուայի զալստեան։ Ազատարարի մը պէս հիւրընկալած էին զինքը։ Տարի մը վերջ ան կը սիրէր արդէն այդ երկիրը իր հայրենի հողին պէս։ Կինը Ատրիէն, որ բաղմութենէ չէր ախորժեր այլեւս ինքզինքը նեղելու ստիպուած չըլլալուն, զուարթ էր ու կ'երգէր օրն ի բուն։ Զաւակ մը ալ ունեցած էին գեղեցիկ պզտիկ մը՝ քաջակազմ ու գիրուկ։ Վերջապէս բժիշկը կը տեսնէր իր գործին արդիւնքները։ Չկար գիւղ մը, գիւղակ մը ուր զժբախտութեան մը առաջքը առած չըլլար։ Շատ էին տղաքը հովիտին մէջ, սակայն չատ չատ կը մեռնէին։ Պատճառ, պակաս ապրուստի, անգիտացում նախապուշարման մեթոդներու, բոլոր այն զարմանքներուն որոնք յաջթանակն են մայրերու։ Ան չարաչար աշխատեցաւ տարածելու համար այս մայրական դատարակութիւնը ու խլելու մահէն այս մատաղ հիւրին զոհերը։

Սակայն ճակատագիրը որքան ապերախտօրէն կը վարձատրէր իր չորս տարիէ ի վեր թափած ջանքերը։ Ամուսիկ իր զաւակը, իր պզտիկ ժանը իր կարգին կ'ելլար վարակուած մաշկախտէ։ Քանինե՞ր աղտած էր այդ հիւանդութենէն Ռուբի շիճուկով ու խուչակատամամբ։ Իրենն անշուշտ պիտի ազատէր։ Սակայն երբ պաշտօնի բերմամբ կը բացակայէր հիւանդութիւնը յայտնուած էր չանթամարիչ արագութեամբ։ Փողոցաւը սկսած էր յանկարծօրէն ու տարուն ձայնը հետզհետէ մարած։ Հաղը չէր ուշացած, շնչառութիւնը եղած էր սուլոմնաւոր ու շատցած էին հեղձումի նոպաները։ Ու ան — բժիշկը — կը յիշէր իր վերդարձը։ Հեռուներէն կուգար, ձիւնածածկ. խանութ մը հանդիպած էր իր պզտիկ ժանին խաղալիկներ գնելու համար ուր թեւին տակ սեղմած փայտէ ձի մը ու թմբուկ մը տանը դուռը դարկած էր ուրախ երաղելով տղուն ժպիտն ու գնոյը տաքուկ կերակուրը, սակայն, վերջապէս, զրուցած էր գրեթէ կինը զինքը տեսնելով.— Ինչ կայ. — Շուտ ըրէ, ժանը հիւանդ է։ Անմիջապէս հասկցած էր վտանգին լրջութիւնը ու զօրեղ գեղատուութիւն մը փորձած։ Սակայն ատաւօտուն անյաջողութեանը առջև, դրացի մը դրկած էր Ալպէռ վիլ, ամենամօտ քաղաքը երկու պաշտօնակիցներ խորհրդակցութեան կանչելու համար։ Ալպէռ վիլէն Պոֆոր չորս ժամուայ ճամբայ է։ Բժիշկները հաղիւ կէսօրէ վերջ հասած էին, այն ալ իրենց անկարողութիւնը յայտնելու համար։ Հնելիք բան չի կար... սպասել պէտք էր... սպասել... ինչ... կարելի էր սիթէ։

Հիւանդին սենեակը վերադարձաւ։ Ատրիէն, կիսաշկին ձեռքէն բռնած կը գիտէր զայն, ու սանդուղքէն կը խօսէր անոր հետ։ Թմբուկին ու փայտէ մկկրի նեռուած կը մնային։ Ամուսնին առանձնանալով կիներ եռ գարձաւ։ Գուշակած էր արդէն։ Կայն և այնպէս նորէն հարցուց.

— Ինչ ըսին։ Այլեւս յոյս չի կայ չէ՞։

Ծերունի բժիշկին ըսածը կրկնեց.

— Չի գիտցուիր։

— Ինչ պէտք է ընենք։

— Ոչինչ, սպասենք։

Ու բժիշկը նստաւ կնոջը դիմաց, անկողնին կողմը։ Պզտիկ ժանը, բոլորովին ուժասպառ կամաց կը տակարանար, կարծես կը հանգներ։ Երբեմն գանգալորէն վեր կ'ասնէր կոպերը ու կը նայէր։ Ուրանց տեսնելու իր անմեղ ու անտեղեակ աչքերով վախի նշոյլը չի կար երբեք։ Ու այնքան ինչին կարողութիւն ունեցող, այնքան պզտիկ բան մը կերաւ ան որ զարմանալի կը թուէր մանուան իրմով զարմանալը։ Հեղձումի նոպաները կը չատնային կուրծքը [illegible] տակելու ատոիճան, ու անոնցմէ իւրաքանչիւրէն [illegible] հայրն ու մայրը կ'սպասէին թեթեւ, հաղիւ շնչառութեան մը վերադարձին, որ կեանքին տակաւ [illegible] նակութիւնը կ'աւելցէր... Մինչև վերջին վայրկեան անոնք պիտի մնային հոն համր ու քարացած։

Մութը կոխած էր արդէն։ Այնքա՞ն չատ իրիկուն կ'ըլլայ երբ երկինք ամպամած է։ Ատրիէն դժուարանքի ելաւ։

— Ուր կ'երթաս, հարցուց ամուսինը։

— Ճրագ մը վառելու։

— Ինչ օգուտ... ճրագը...

— Գոնէ ապրած ժամանակը ապրիլը տեսնեմ...

Ու ճրագին մօտ, որուն լուսամփոփը իջեցուցած անոնք գրաւեցին իրենց տեղերը։

Թրգմ. Ա. Ա.

(Շար.)